

MOTİF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ GENÇLİK KULUBÜ DERGİSİ

YIL: 7 ▶ SAYI: 26 ▶ FİYATI: 3.500.000 TL. ▶ TEMMUZ - AĞUSTOS - EYLÜL 2001

PAZAROLA HASAN BEY

28

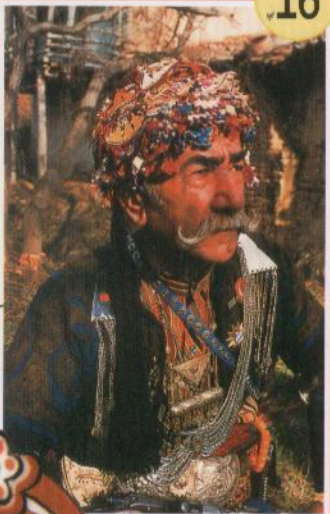
MOTİF'TEN HABERLER

40

AYDIN EFE OYALARI VE
KEFİYELERİ

16

BİZ BU İŞİ BİLİYORUZ...

İLKUMUT

AÇIK ÖĞRETİMDE

TÜRKİYE'NİN

TEK İSMİ

AKSARAY : 0(212) 633 60 50 - 633 60 51

BAKIRKÖY : 0(212) 545 79 18 - 543 71 50

BEŞİKTAŞ : 0(212) 260 70 20 - 259 37 28

KADIKÖY : 0(216) 414 88 53 - 414 88 67

MECİDİYEKÖY : 0(212) 211 94 53 - 216 81 44

ÜSKÜDAR : 0(216) 341 38 76 - 341 35 48

<http://www.ilcumut.com.tr>

ÖĞRETİR, MEZUN EDER

MOTİF
YIL:7 SAYI:26 TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2001

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği
Gençlik Kulübü Adına İmtiyaz Sahibi

M. Zeki Baykal

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü

Ekber Yeşilyurt

Danışma Kurulu

Ekber Yeşilyurt

Emin Manca

Doç. Fikret Değerli

M. Zeki Baykal

Sabahattin Türkoğlu

Şenel Önalı

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Nevzat Gözaydın

Prof. Dr. Saim Sakaoglu

Prof. Dr. Fikret Türkmen

Prof. Dr. Taciser Onuk

Prof. Dr. Can Etili Ökten

Prof. Dr. Ali Rıza Balaman

Prof. Dr. M. Zeki Kuşoğlu

Prof. Dr. Suat Gezgin

Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu

Prof. Dr. Ali Haydar Bayat

Prof. Dr. İ. Hüseyin Filiz

Doç. Fikret Değerli

Doç. Dr. Erman Artun

Doç. Dr. İsmail Öztürk

Doç. Dr. Metin Ekici

Doç. Dr. Şenel Önalı

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Kır

Yrd. Doç. Dr. Nuray Yılmaz

Arş. Gör. Esra Kavcı

Okt. Ayşe Başçetinelik

Yrd. Doç. Öznur Aydın

Öğr. Gör. Yavuz Köktan

Öğr. Gör. Hatice Çiğdem Gönültaş

Öğr. Gör. Kazım Gürkan

Yrd. Doç. Atilla Cengiz Kılıç

Sabahattin Türkoğlu

Ekber Yeşilyurt

Öğr. Gör. İbrahim Erşahin

Yrd. Doç. Vedat Kacar

Mehmet Öguzhan Kuşoğlu

Reklam ve Haber Merkezi Sorumlusu

Halkla İlişkiler Müdürü Sacide Güngör

Hukuk Müşaviri

Av. Zeycan Kütük

Yönetim Yeri

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği

Fevziyeşah Cad. No:124 / 2 Atikali - Fatih / İstanbul

Tel.: 0212 531 61 68

Fax: 0212 635 52 43

e-mail: motifderneği@hotmail.com

e-mail: motifderneği@usa.com

www.motifhalkoyunlari.com

Grafik Tasarım, Yayına Hazırlık, Baskı

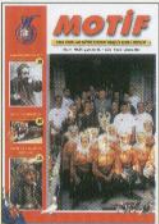
Pınarbaş Matbaacılık ve Rek. Hiz.

San. ve Tic. Ltd. Şti.

Topçular İş Merkezi No: 88/192 Topçular İstanbul

Tel.: 0212 544 58 77

e-mail: info@pinarbas.com.tr

Fiyat 3.500.000,- TL
Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına, yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. MOTİF Dergisi süreli bir yayındır. Üç ayda bir ücretli olarak yayımlanır. Gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmayacağı yayıncı kurulunun kararıdır. Gönderilen yazılar geri lade edilemez.

İçindekiler

DÜNYANIN KABUL GÖRDÜKLERİ
ACCEPTED BY THE WORLD

2

KAHRAMANMARAŞ'ın
ILICA KASABASI'NDA
Hidrellez Geleneği

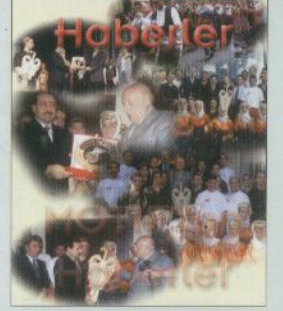
4

HALIDA YENİ ARAYIŞLAR VE
ANTİK HALI KOLEKSİYONU

8

ADANA'NIN KARAIŞALI VE
ÇEVRESİNDE DOĞUM, EVLENME,
ÖLÜM

10

AYDIN EFE OYALARI VE
KEFİYELER

16

DÜNKÜ KONUT
ANLAYIŞIMIZ VE HALK
MİMARİSİ ÜZERİNE

19

HALK SANATÇILARIMIZDAN
REFİK BAŞARAN

22

İZNİK DUVAR ÇİNİLERİNİN
ÜRETİM TEKNOLOJİSİ
ÜZERİNE DENEMELER

24

Şerif Baykurt'un Ardından

27

BİR MOTİFTİ PAZAROLA HASAN
BEY

28

GÜNEYDOĞU'NUN DEĞİŞEN YÜZÜ

32

K.MARAŞ HALK KÜLTÜRÜNDE
GÜVERCİN

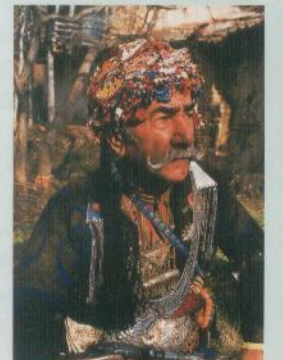
34

TÜRK ÇİNİ SANATI'NA
YENİ BİR BAKIŞ

37

MOTİF'ten Haberler

39

DÜNYANIN KABUL GÖRDÜKLERİ ACCEPTED BY THE WORLD

Uluslararası festivallerde ve yarışmalarda oluşan kültürel ortam, kültürlerin birbirleri ile birleşerek tanışması ve yaklaşması adına bulunmaz bir fırsattır.

Bu vesile ile farklı dilden, dinden, ırktan ve renkten insanlar ne olursa olsun değişik ve renkli bir atmosferde buluşurlar.

Birbirlerini tanımayan ülkelerin gençleri kendi kültürlerini tanıtmak adına bu festival ve yarışmaların yarattığı renkli, müzik dolu bu gizemli ahenk ortamında insan olmanın ortak özelliğinde buluşurlar. Bu kavuşma insanoğlunu yöresellikten evrenselliğe taşır. Yaratılan bu ortamda dostluğu yaşarlar. Bu sevgi, barış ve kardeşlik ortamıdır.

Yurt içinde ve yurtdışında yapılan festivallerin ve yarışmaların, ülkelerin tanıtımı açısından önemi çok büyüktür. Aynı zamanda grup içerisinde yer alan gençlerin bireysel gelişimlerine de olumlu etkileri olmaktadır.

Ülkelerinde gerçekleşen festivallerde veya yarışmalarda, kültürel değerlerini en iyi şekilde sergilemek azmi ve gayreti içerisinde olan Türk gençlerini gören ülkenin insanları hayranlıklarını gizleyememektedirler.

Hele batı müziği kalıplarında olmayan değişik ritimli zengin geleneksel halk ezgilerimizi, halk çalgılarımızı, rengarenk giysiler içindeki dinamik ve coşkulu oyunlarımızı seyrettikçe şaşkınlıkları bir kez daha artmaktadır. Ve bu gruptaki gençler oynadıkları oyunlarda ve kültürel aktivitelerde çağdaş bir topluluğun temsilcileri olarak gerçek anlamda ilk ulusal tanıtım görevini yerine getirmiş olmanın gururunu taşırlar.

Bu asil görevi yerine getirirken, kendilerine olan özgüvenleri oynadıkları oyunlarına da yansımakta ve oyun içerisindeki tavırları daha da rahat olmaktadır. Aman çizgi bozulmasın, gülmek zorundayım yoksa puan gider, eyvah şimdi şaşıracağım ya da elimdeki mendil ya düşerse gibi bir takım endişeleri yaşamadan içinden geldiği gibi, rahat bir ruh hali içerisinde, tedirginlikten uzak, oyunu oyun gibi ve kendisi için oynayarak sergilerler.

Bu ortamı yurt dışındaki yarışmalarda yaşayabilen halk oyuncu gençlerimiz yurt içinde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen yarışmalarda yaşayamamaktadırlar. Niçin yarışan halk oyunları ekipleri kriterler adına, öz- içerik bakımından anlamını yitirmiş, yöresel adım ve estetikten uzaklaşmış oyunlar sergilerler ve oyuncular duygudan uzaklaşmış, robotlaşmış bir yapıya dönüştürülürler.

Yurt dışında gerçekleşen halk oyunları yarışmalarındaki

The cultural environment created in the international festivals and the contests is a very important opportunity for the different cultures to know, integrate and approach each others.

By means of this, the people from various languages, religions, races and colours in different and colourful atmosphere in any manner.

The young peoples from the countries that do not know each others meet in the common peculiarity of being a human being in this colourful and mysterious harmony environment which is full of music, created by this festival and the contests in the name of knowing their own cultures. This meeting carries the human from the locality to universality. They live/experience friendship in this atmosphere created. This is the environment of love, peace and fraternity.

The festivals and contests performing in and out of the country have a crucial importance in terms of introducing and promoting the countries. At the same time, they have very positive effects on the personal development of the young persons taking part in the group as well.

The people of the different countries seeing the Turkish young persons who are within the exertion and determination of exhibiting their cultural values in the best manner in the festivals or the contests taking place in their own countries could not conceal their admiration.

Their bewilderment increases once more when they are watching our dynamic and enthusiastic dances in multicoloured clothes, our folk instruments, our different rhythm rich traditional folk melodies which are not in the pattern of western music. And, the young persons in this group take pride in fulfilling the duty of first national promotion, in the real meaning, as the representatives of a modern community in these dances/plays and the cultural activities performed.

Fulfilling this praiseworthy duty, their self-confidence for themselves are reflected on their dances too and their attitudes become more comfortable within the dance plays. They performed the dances very comfortably, without any discontent, within easy spirit conditions properly.

Why these folk music performers experiencing this environment in the contests out of the country could not live this in the contests arranged by different organisations and corporations. And why the folk dance teams in the contests exhibit some dances which are very far from the local properties and aesthetic values, in respect to the essential criteria and meaning, and the dancers/players seem in a structure like a robot or without any feeling.

kriterleri, yurt içinde gerçekleşen halk oyunları yarışmaları kriterlerinden ayıran fark nedir? Ya da sorulması gereken en güzel soru bu kriterler kimler tarafından ve hangi şartlar göz önünde bulundurularak belirlenmektedir.

Bir uluslararası yarışmada önemli olan o yörenin itina ile hazırlanmış müzik, oyun ve kostüm birlikteliğinin en güzel şekilde yorumlanarak sunumu değil midir? Yüzyıllardır Türk halkının beğenisinden, kültüründen süzülerek gelmiş en değerli hazinemiz olan halk oyunlarımızı birilerinin kriterlerine uydurmak adına gençlere öğretip sonra da yarışma salonlarında yapay bir gösteri şekline dönüştürmek midir güzel olan?

Oysa yurt dışındaki yarışmalarda konusunun uzmanı ve uluslararası alanda kabul görmüş jüri üyeleri bu yapaylık ve robotlaşmış oyunun otantikliği ve duygu yoğunluğu yanında oyuncunun rahat tavırlarıyla oyunla bütünleşmesini yarışma kriterleri içerisinde ön planda tutmaktadır.

Yurt dışı yarışmalarda görev alan jüri üyeleri ülkeyi temsil eden grubun oyunlarının dağı, ova ya da şehir merkezli oyunlar olup olmadığına kriterleri arasında yer vermekteler. Acaba yurt içi yarışmalarda görev alan jüri üyeleri yarışmada oyunlarını sergileyen bir ilin oyunlarının dağı oyunları mı, ova oyunları mı ya da şehir merkezli oyunlar mı olduğunu göz önünde bulundurarak mı değerlendirmelerini yapıyorlar?

Polonya - Zakopan, Fransa - Dijon, İngiltere - Longellen, İspanya - Contonigros gibi bir çok uluslararası yarışmalarda ülkemizi temsil eden, konusunun uzmanı jüri üyeleri yarışma esnasında esas alınan kriterler ile yurt içindeki yarışmalarda esas alınan kriterleri karşılaştırıp farklılıkları ortaya koymalı ve yurt içindeki yarışma kriterlerini birilerine ait olmaktan kurtarma görevini üstlenmelidirler.

Elbetteki burada Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile ilgili kurum ve kuruluşlara büyük görevler düşmektedir.

Yarışmalar yurt dışında olduğu gibi daha teşvik edici ve özendirici olmalıdır. Oyuncular sergiledikleri oyunların sonuçlarını, jüri üyelerinin kaleminin bağlı olduğu kriterlerde değil, seyircilerin alkışlarında ve korkudan uzak oynadıkları oyunun çöşküsünde bulmalıdırlar. Elbette ki en iyi olan hak ettiği dereceye ulaşacaktır. Bizler; uluslararası alanda halk bilimine hizmet eden halk bilimciler ile dünyanın kabul gördüğü yarışmaların jüri üyelerini bir araya getirip ulusal ve uluslararası platformda yarışma kriterlerini ve kültürel çalışmalarını tartışmalarını ve ortaya çıkan sonuçların geleceğe ışık tutacak bir döküman olarak yayın haline getirilmesini ümit ediyoruz.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü olarak bu konuya geleneksel haline getirdiğimiz sempozyumlarda yer vermek ve tez elden sonuca ulaştırabilmek azmindeyiz.

İnanıyoruz ki; yayın haline getirilecek olan bu proje gelecekte bizlere örnek teşkil edecek ve kültürel alanda yapılan her çalışma uluslararası boyuta taşınacaktır.

Saygılarımla

M. Zeki BAYKAL

Zeki Baykal

What is the difference that separates the criteria in the folk dance contests realised out of the country from the folk dance contests realised in the country? Or, is it the question have to be asked, that who and in what conditions these criteria are determined?

Is not it the most important thing in an international contests to present the music, play and costume harmony of this region prepared painstakingly by interpreting it in the best manner? Or, is it good, to teach our folk dances which are the most precious treasure of our culture for the Turkish people for centuries to our youth by complying with the criteria of the others and then to convert them to an artificial show in the contest halls.

However, the experts and the internationally accepted jury members on this subject in the contests abroad attach more attention to the comfortable attitudes of the dancers in order to be integrated with the play/dance as the contest criteria, together with the authenticity and sense intensity, instead of the artificial and discontented dancers.

All of the jury members performing duties in the contests out of the country give place to the matter in their criteria that whether the dances of the group came representing the country are mountain, plain or city centred dances.

It is wondered if the jury members in the contests organised in the country make their evaluation by taking into consideration the main topic of these dances exhibited in the contests or not?

Then, the jury members who are specialised on their subjects, representing our country in various international contests such as Poland-Zakopane, France-Dijon, England-Longellen, Spain-Contonigros should compare the criteria considered essential in the contests both in and out of the country and put forward the differences and have to undertake the duty of saving the criteria of contest to belong to some others.

Of course that, on this matter, the Ministry of Culture, the Ministry of National Education, General Directorate of Youth and Sports and the other related organisations and associations have important duties.

The contests have to be more encouraging and supporting, just like the contests abroad. The dancers have to find the consequences of their plays/dances exhibited in the applause of the spectators and in the exuberance of the dance, but not in the criteria fixed by some jury members. Of course that, the best will achieve the deserved point.

We hope that, the jury members in the internationally accepted contests of the world and the folklorists serving for the folklore science on the international area will meet in order to discuss the criteria of contest and the cultural studies in some sort of national and international platforms and will publish the concluded issues as a document to light the way for the future.

We, as Motive Folk Dances Education Society Youth Club, are determined to take place to this subject in the symposiums being traditional and to conclude this as soon as possible.

We believe that; this project that will be published will also constitute an exemplary model for the future generations and every study prepared in the cultural area will be carried to the international dimension in some way.

Yours respectfully,

M. Zeki BAYKAL

Zeki Baykal

ILICA KASABASI'NDA Hidrellez Geleneği

Yrd. Doç. Dr. İbrahim KIR*

1. Giriş

Türk toplumunun kuşaktan kuşağa aktararak gelen ve asırlardır devam eden gelenekleri vardır. Gelenek; insanların günlük hayatlarında uyduğu toplumsal anlaşmaya dayanan uygulamalardır.⁽¹⁾ Diğer bir ifade ile gelenek; geçmişten geldiği için saygın tutulan ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel birikim, alışkanlık, bilgi töre ve davranışlardır.⁽²⁾ Birer kültür ögesi olan bu davranış kalıpları yani gelenekler, toplumu belli bir amaç etrafında birleştirerek toplumun kimliğini belirlemektedir.⁽³⁾ Hayatımız boyunca yaşadığımız kritik dönem ve geçiş dönemlerinde yapılan törenler bunun en canlı örneğidir. Hayat süren her insan hayatı boyunca çeşitli geçit ve dönemlerden geçmektedir. Doğum, diş çıkarma, sünnet, okula başlama, askere gitme, nişanlanma, evlilik ve ölüm birer geçiş dönemleridir. İnsan meslek hayatında da yamaklık, çıraklık, kalfalık, ustalık gibi safhalardan geçmektedir.⁽⁴⁾ İnsanlar bu geçiş dönemlerini törenlerle kutlamakta bu törenlerin bazıları toplum tarafından benimsenip yaşanarak birer kültür kalıbına dönüşmektedir. Hidrellez geleneği de halk inanışında Türklerin eski kullandıkları Rumi Takvime göre; kış mevsiminin bitip yaz mevsiminin başladığı önemli bir geçiş günüdür. Eski rumi Takvimlerde yıl pratik olarak ikiye ayrılmakta;

23 Nisan (M. 6 Mayıs) 26 Ekim (M. 8 Kasım) arası 186 gün "Hızır günleri "(yaz mevsimi); 26 Ekim (M. 8 Kasım) 'den 23 Nisan (M. 6 Mayıs)'a kadar olan 179 günlük süreye de "Kasım Günleri" (kış mevsimi) denilmektedir. Buradan hareketle 6 Mayıs kış mevsiminin sona erip yaz mevsiminin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.⁽⁵⁾ Halk arasında kullanılan "getir hidrellezi göstereyim yazı" sözü bu gerçeği ifade etmek için söylenmiştir.

Halk inanışına göre, İlyas Peygamber (a.s.) ile Allah'ın (c.c.) seçkin bir kulu olan Hz. Hızır bu bahar gününde bir araya gelmektedir.⁽⁶⁾ Adı geçen iki ulu insanın birleştiği bir araya geldiği bu bahar gününde; halk dileklerinin gerçekleşebileceğine inandığı için, bu günü törenlerle geçirmektedir.⁽⁷⁾ Hızır kul sıkışınca imdada yetişen semavi bir kurtarıcıdır. "Kul sıkışmayınca (yahut daralmayınca) Hızır yetişmez."; "Hızır gibi yetişti" sözleri bunu göstermektedir.⁽⁸⁾

Kahraman Maraş'ın kuzey batısında etrafı ormanlı dağlarla çevrili düz bir alanda kurulu, sağlık turizmi nedeniyle etraf köy, kasaba ve şehirlerin cazibe merkezi olan, şirin Ilıca Kasabası'nda hidrellez Balkan göçmenleri tarafından yıllardır kutlanan önemli bir kültür ögesidir. Bu kültür varlık ve birikimlerinin belirlenerek ye-

ni nesillere aktarılması, Türk kültürünün yaşatılması ve geleceği açısından ayrı bir önem taşıdığı bilinciyle bu çalışma yapılmıştır. Ilıca Kasabasında hidrellez kutlamaları şöyle gerçekleşmektedir.

2. Hazırlıklar

Ilıca Kasabası'nda hidrellez gününde bir gün veya birkaç gün önce kış mevsiminin bitmesi nedeniyle sobalar sökülerek silinip, temizlenmekte ve kışa kadar bir yere kaldırılmaktadır. Evler beyaz toprakla badana yapılmakta, toprak evler temiz topraktan balçık yapılarak sıvanmakta, çalı süpürgelerle evlerin yanı yönü süpürülerek güpre, toz, toprak, çöp gibi pisliklerden arındırılmaktadır. Çamaşırlar yıkanıp yeni yeşeren ağaçlara serilerek kurutulmaktadır. Hidrellezden önceki gece kadınlar ellerine ve başlarına kına yakmaktadır. Özellikle genç kızlar, hidrellez sabahı bir bayram havası içinde çamaşır, banyo ihtiyaçlarını giderip yeni elbiselerini ve bayramlıklarını giyip süslenerek hidrellezi karşılamaya hazır olduklarını göstermektedirler. Ayrıca hidrellez sabahı mayalı hamurdan tavada zeytin yağla muhacir çöreği kızartılmakta, tepsilerde "Hidrellez Pidesi" yapılmakta, yanında yoğurt ve ayran gibi katık alınarak hidrellezin kutlanacağı alana gidilmektedir.

*KSÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi

3. Kutlama Yeri

Hıdrellez, kış mevsiminin bitip, yaz mevsiminin başladığı gösteren bir bahar günü olarak kabul gördüğü için; baharın ve yeşilin temsil edildiği; salıngaç kurmaya müsait, oturup dinlenilebilecek ve piknik yapılabilecek büyük ağaç altları, su başları, çocukların koşup oynayabileceği yeşillik, çayırılık ve çimenlik alanlar kutlama yeri olarak seçilmektedir. Ilica'da Sümbüllü Mahallesi'nin kadınları, İbrahim Çolak'ın evinin arkasındaki cevizin dibini; Yeni yapan Mahallesi kadınları ise genellikle mahallenin batısından geçen derenin kenarındaki Hamit Avcı'nın veya Mehmet Ali Konur'un cevizlerinin altını eğlence yeri olarak seçmektedirler.

4. Oynanan Oyunlar

Hıdrellez gününün en belirgin eğlencesi, özellikle genç kızlar için yüksek ağaçlara kalın, sağlam sicim ve iplerle salıncak kurup sallanmaktır. Bunun yanında ip atlama, yakar top oynama gibi eğlenceler de düzenlenmektedir. Diğer orta yaşlı ve yaşlı kadınlar da bazen salıncağa binmekle birlikte daha çok sohbeti tercih etmekte; genç kızların ve çocukların bu bahar şenliğinde cıvı cıvı oynayarak kaynaşmasının seyretmektedir.

5. Bahta Bakma, Kısmet Arama

Tezcan'ın Acıpayam'a dayanarak belirttiği gibi mantıfar veya martıfar adeti Anadolu'nun birçok yerinde görülmektedir.⁽⁹⁾ Halk inancına göre, 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece Hızır ile İl-

yas, baharın müjdecisi olan ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'i sembolize edip kokusunu yansıtan gül ağacının dibinde buluşmaktadır. Bu nedenle Ilica'da çok yaygın olmamakla birlikte yukarıda belirtilen gecede gül ağacının dibine ev ve araba maketi yapılarak konulmakta; bağ, bahçe ve tarla şekilleri çizilmekte bu gibi şeylere kavuşmak için dilekte bulunulmaktadır.

Hıdrellez günü, kadınlar, genç kızlar ve çocuklar yukarıda değinildiği gibi yeşil bir alanda büyük bir ağacın altında toplanmaktadır. Kadınlar talih açmaktadır. "Mani Çömleği" denilen bir küpün veya bir bakır kabın ya da bir su kabağının içine su konmakta ve suyun içine her biri işaretlerle belirlenmiş bilezik, yüzük, küpe, boncuk, düğme, "Firkete" (çatal iğne), yaprak, çiçek gibi eşyalar atılmaktadır. Çömleğin başına bu eşyaların kime ait olduğunu tanımayacak bir kız çocuğu oturtulmaktadır. Bu kız çocuğu genellikle öksüz veya yetim çocuklardan seçilmektedir. Öksüz veya yetim kızların seçimi toplumun öksüz ve yetimlere karşı ilgisinin bir işareti sayılabilir. Belirtilen kız çocuğunun başına bir al duvak (eşarp, şeş, tül) örtülmektedir. Kız çocuğu teker teker "Mani Çömleği"nin içine atılan eşyaları çıkarmakta ve her eşyaya orada bulunan kadınlar veya manici başı kadın tarafından mani söylenmektedir. O söylenen mani çömlekten çıkan eşyanın sahibinin talihini veya bahtını belirtmektedir.

Bahta bakılırken söylenen manilerden birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

Bahta bakılır veya talih açmaya başlanırken genellikle şu maniler söylenmektedir:

Armudu taşlayalım
Dibini kışlayalım
Kağıt kalem al yarım
Maniye başlayalım

Manici başı mısın?
Cevahir taşı mısın?
Bir mani yollasam
Cebinde taşır mısın?

Sevgiliyi yörenin en çok yenen tatlı yiyeceği olan pekmeze benzeten, acı ve tatlı günde yare sahip çıkması gerektiğini vurgulayan ve bir vefasızlığı dile getiren bir mani de şöyledir;

Ben seni pekmez sandım
Yüreği yakmaz sandım
Yediğim tuz ekmeği
Başıma kakmaz sandım.

Baharı tanımlayan baharın belirtilerini ifade eden, özellikle bugünün bir simgesi olan ve kültürümüzde özel bir yeri bulunan gül üzerine yakılan maniler de şu şekilde söylenmektedir;

Sarı kavunun dilimi
Kim soldurdu gülümü
Gülümü solduranın
Sancıdan olsun ölümü

Dere boyu saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yarime gül demem
Gülün ömrü az olur.

Baharı ve özelliklerini yansıtan bu bahar bayramının kutlandığı yerlerin tasvirini yapan maniler de şöyledir;

Ey dağlar ulu dağlar
Pınarlı sulu dağlar
Burada bir yiğit ölmüş
Gökler gürler bulut ağlar.

Kızların özlemindeki sevgili ve onun özelliklerini yansıtan yeni modern yaşamın düşlediği mani de şöyle ifade edilmektedir:

Masa üstünde pekmez
O pekmez bana yetmez
Senin aldığın maaş
Benim süsüme yetmez.

Hidrellez aynı zamanda yöre insanının dertleşip, kaynaştığı bir gündür. Anadolu'nun gurbet üzerine söylenmiş bir çok yanık türküsü veya neşe ile hüznün karışımıyla dile getirilen manileri de bu dertleşme ve kaynaştırma harcı olmaktadır. İşte Ilica Kasabası'nda yarden ayrılıp gurbete düşen, göz yaşı döken, bir sevgilinin dramını işleyen mani şöyle dile getirilmektedir:

Mendilim pile pile
Ben düştüm gurbet ile
Yedi mendil çürüttüm
Gözyaşım sile sile.

6. Hidrellezle ilgili Halk İnanışları

- Hidrellez günü salıncakta salınmak yeğnikliktir. Salıncak bel ağrısını giderir, günahları döker.
- Hidrellez gününden bir gün önce bahçede iki sarımsağın yaprağı kopartılmakta, kişiler adına şans tutarak koparılan yaprakların birinin ucuna yeşil iplik, diğerrinin ucuna kırmızı iplik bağlanmaktadır. Yeşil muradı, kırmızı cefayı simgelemektedir. Hidrellez sabahı hangisi uzamışsa ona göre o kişinin şanslı olup olmadığı belirtilmektedir.

- Halk beline "Hidrellez Otu" (ısırgan otu veya bir tür sarmaşık) bağlanmakta, onun bel ağrısını gidereceğine inanılmaktadır. Ayrıca bu ot uğur getireceği inancıyla evin kapılarına da asılmaktadır.

- Kadın ve erkekler uğursuzluk getireceği inancıyla o gün iş yapmamakta, işlerini bir gün öncesinden tutmaktadır.

- Eleğin içine kül konup yılan ve akrep gelmemesi için evin etrafında gezdirilerek yerlere serpilmektedir.

- Hidrellez günü bir bahar bayramı gibi düşünülduğünden, inek ve buzağı, koyunla kuzu, keçi ile oğlak karışık olarak beraber otlatılmakta, buzağı kuzu ve oğlaklar doyusuya analarını emerek bir bayram havası yaşamaktadır.

- O gün yoğurt mayası çıkarılmakta ve o maya ile çalınan yoğurdun bereketli olacağına inanılmaktadır.

- Hirellez günü güneş doğmadan çok erken kalkılmakta yoksa işlerin ters gideceği kabul edilmektedir.

- O gün yayıklardan yağın bereket getireceği sanılmaktadır.

- Hidrellez günü meyve vermeyen ağaçlar balta ile korkutulursa meyve vereceği söylenmektedir.

- Hızır'ın darda kalanlara yardımcı olacağına inanılmakta, "kul sıkışmayınca (daralmayınca) Hızır yetişmez" denilmektedir.

- Gül ağacına ip bağlanmakta Hz Hızır'ın gül ağaçlarının dibine uğrayacağına ve uğur getireceğine inanılmaktadır.

Yukarıda belirtilen inançların çoğu Tezcan'ın (1990, 18) da ifade ettiği gibi¹⁰ Türkiye'nin bir çok yerinde ve Türklerin yaşadığı di-

ğer bazı ülkelerde gözlenmektedir. Yalnız bu halk inanışlarının bir kısmı bu gün Ilica Kasabası halkının hayatından silinmek üzeredir.

7. Sonuç

Ilica Kasabasında Balkan Göçmenleri arasında kutlanılan Hidrellez geleneği; Türklerin Orta Asyadan getirdiği bir gelenek olup, İslam inancından da etkilenerek Anadolu'nun bir çok yerine yayılmıştır. Söz gelimi Bursa⁽¹¹⁾, Balıkesir⁽¹²⁾, Denizli⁽¹³⁾, Elazığ⁽¹⁴⁾, Eskişehir⁽¹⁵⁾, İstanbul⁽¹⁶⁾, İzmir⁽¹⁷⁾, Kahramanmaraş (Ilica)⁽¹⁸⁾, Kars⁽¹⁹⁾, Sinop⁽²⁰⁾, Sivas⁽²¹⁾, Tekirdağ⁽²²⁾, Yalova⁽²³⁾, Yozgat⁽²⁴⁾ ve Zonguldak⁽²⁵⁾ gibi illerimizde bu gün hala canlılığını korumaktadır. Bu suretle Türk Kültürünün asırlardır devam edegelen öğelerinden biri olmuştur.

Hidrellez yeşile ve tabiata olan tutkunun; birlik, beraberlik, sevgi, saygı ve coşku içinde eğlenerek dışa yansımaları olayıdır. Bu günde tabiatın değişimi, canlılığı, üretkenliği ve hayatın sürekliliği yaşanmaktadır. Diğer bir ifade ile tabiatın yeşile bürünmesi ve bu olayın törenle anılması, kasaba insanının canlılığının, üretkenliliğinin göstergesi; yeniliğe ve değişime açık olduğunun ifadesidir. Hidrellez; suya, temizliğe, ağaca, yeşile, yeniliğe, değişime önem verilen bir gün olduğu gibi; aynı zamanda bugün insanımızın en çok muhtaç olduğu; darda kalmışa yardıma, iyilikseverliğe, cömertliğe, konuk ağırlamaya, ziyafet vermeye, hoşsohbet ve eğlenceye, barışa, dayanışmaya ve kardeşliğe kucak açan ve zemin hazırlayan bir gündür.

Su hayattır. Kelime olarak yeşil anlamına gelen Hızır, "Ab-ı Hayat" çeşmesinden içerek ebedi hayata ermiştir. "Kul daralmayınca Hızır yetişmez" sözünde de ifade edildiği gibi; O darda kalanların yardımcısıdır. Bu inanç ebedi bir hayata hazırlanışın ve kader inancına olan bağlılığın gündelik hayata yansımalarıdır. "Hızır gibi yetişti" sözü ile insanımızın eli çabukluğu, pratikliği ve çalışkanlığı ifade edilmektedir. Güle ve gül ağacına olan tutku ile de onu sembolize eden Hz. Muhammed (s,a,v,)’e olan muhabbet vurgulanmaktadır.

Erken kalkma, dilekte bulunma, kısmet arama, dua yapma ve ümit var olma hıdrellez günü yaşanan milli ve manevi değerlerin kaynaştığı güzelliklerdendir.

Kısaca hıdrellez, bir bahar bayramı olarak Ilıca Kasabası halkının hayatında yer etmiş hoş bir gelenek olup, bir kültür ögesi olarak varlığını devam ettirmektedir.

8. Kaynak Kişiler

1. Ayşe Çolak / K.Maraş 1339 (R) / Ev Hanımı
2. Ayşe Gökçaya / K.Maraş 1924 / Ev Hanımı
3. Esmâ Nar / K.Maraş 1924 / Ev Hanımı
4. Halil Nar / K.Maraş 1340 (R) Çiftçi
5. Hanife Canbaş / K.Maraş 1934 / Ev Hanımı
6. Havva Avcı / K.Maraş 192 / Ev Hanımı
7. İbrahim Çolak / K.Maraş 1329 (R) / Çiftçi
8. İlknur Yılmaz / K.Maraş 1977 / Ev Hanımı
9. Makbule Kır / K.Maraş 1940 /

Ev Hanımı

10. Münevver Yalçın / K.Maraş 1938 / Ev Hanımı
11. Şerife Yalçın / K.Maraş 1943 / Ev Hanımı
12. Ümmü Canbaş / K.Maraş 1935 / Ev Hanımı
13. Ümmü Özdemir / K.Maraş 1952 / Ev Hanımı
14. Zübeyde İnci / K.Maraş 1932 / Ev Hanımı

9. Dipnotlar

- 1- DÖNMEZER, Sulhi, Sosyoloji, Ankara: Savaş Yayınları, 1984, s.268.
- 2- BİLEN, Mürrüvet, insan ilişkileri, Ankara: Ecem Yayıncılık, 1994, s.95.
- 3- ERENTUĞ, Nermin, Sosyal Adet ve Gelenekler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1977, s.9-14.
- 4- GÜNAY, Umay, "Ritüeller ve Hıdrellez", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı 72, (Mayıs 1990), s.11.
- 5- OCAK, Ahmet Yaşar, İslam - Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü yayınları, 1990, s.141.
- 6- OCAK, Ahmet Yaşar, a.g.e., s.82.
- 7- GÜNAY, Umay, a.g.m s.11.
- 8- OCAK, Ahmet Yaşar, a.g.e., s.103.
- 9- TEZCAN, Mahmut, "Hıdrellez", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72, (Mayıs, 1990), s.17.
- 10- TEZCAN, Mahmut, a.g.m., s.18.
- 11- ÇINAR, Ali Abbas, Bursa Yöresinde Hıdrellez ile ilgili Bazı İnanışlar", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72, (Mayıs 1990), s.13.
- 12- SALTUR, Alpaslan, "Balıkesirde Hıdrellez ile ilgili Bazı inanışlar", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı.72, (Mayıs 1990) s.25.
- 13- BOZYİĞİT, A.Esat, "Hıdrellez Yazıları Bibliyografyası (Deneme)"

Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72 (Mayıs 1990), s.71.

- 14- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m., s.44.
- 15- CİNGÖZ, Meltem Emine, "Eskişehirde Hıdrellez Kutlamaları", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72, (Mayıs 1990), s.71.
- 16- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m., s.44.
- 17- KILIÇKIRAN, Mazlum Nurset, "Ayların Gelininde Umut ve Dilek Günü", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72 (Mayıs 1990) s.32.
- 18- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m., s.44.
- 19- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m., s.44.
- 20- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m., s.44.
- 21- ÜÇER. Müjgan, "Sivas'ta Hıdrellez Geleneği: 'Eğrilce' ", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72 (Mayıs 1990), s.30.
- 22- MEYDAN, Filiz, "Tekirdağ'da Hıdrellez Geleneği", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72 (Mayıs 1990) s.19.
- 23- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m.,s.44.
- 24- BOZYİĞİT, A.Esat, a.g.m.,s.44.
- 25- KADIOĞLU, Nihal, "Zonguldak'ta Hıdrellez Geleneği", Milli Kültür Dergisi, Özel Sayı, Sayı.72 (Mayıs 1990) s.37.

ÖZET

Bu makale, Kahraman Maraş'ın Ilıca kasabasında yaşanan önemli bir kültür ögesi olarak yıllardan beri kutlanarak gelen hıdrellez geleneğini tanıtmaktadır. Hıdrellez, kasaba halkı tarafından kışın sona erişini ve yazın başlangıcını ifade eden yardımlaşmayı cömertliği paylaşmayı hoşça eğlenmeyi simgeleyen, bir bahar bayramı olarak bilinmekte ve her yıl 6 Mayıs günü kutlanmaktadır. Makalede, kasaba halkının bu geleneğe hazırlanışı, kutlama yerinin belirlenmesi, kutlanışı, talih açma, gelenekle ilgili halkın inanışları ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

HALIDA YENİ ARAYIŞLAR VE ANTİK HALI KOLEKSİYONU

Yrd. Doç. Dr. Nuray YILMAZ* - Araş. Grv. Esra KAVCI**

En geniş anlamıyla Türk Sanatı; saray sanatı ve halk sanatı olarak iki ana grupta incelenebilir. Saray sanatları ihtişam, güzellik ve mükemmellik gibi

kavramları bünyesinde toplayarak sultanın mutlak egemenliğini anlatmak zorundadır. Birkaç sanatın en iyi örneklerinin sarayda ya da saray için üretilmesi, birçok üslubun önce sarayda benimsenip sonra ülkeye yayılması, doku-

madan yemeğe, çiniden, minyatürden, kitaptan, silaha kadar her şeyin sarayda olması ya da saray için yapılması bir mutlakiyet göstergesidir. Saray sanatlarının oluşumunda farklı bir sistem gözlenebilir ve bu sistem hükümdarın yaşamıyla iç içedir. Kumaş ve madeni eşyadaki motifler resme (sonradan çiniye) ve kabartmaya geçer. Sarayın bu sanatı kontrolü doğrudan ya da dolaylı olur. Özellikle dokuma İslam'ın erken dönemlerinden bu yana devlet kontrolündedir. Saraya ait dokuma atölyeleri olduğu gibi, özel atölyeler de sarayın isteklerini yerine getirmek zorundadır.⁽¹⁾

Sarayın kendi zevkini topluma yaymasında en önemli araç, sultanı hükümdarlığının gösteri mekanizması olan törenler ve

hediyelerdi. Sarayda ve saray için yapılan dokumaların içinde kumaşlar büyük bir yer ve öneme sahipti. Sultanların çevrelerine

dağıttıkları en önemli hediye, paradan sonra kumaştı.⁽²⁾

Kültür tarihimizde geniş bir yer tutan Osmanlı dönemine ait kültürel unsurların etkileri günümüze kadar ulaşmıştır.

Kültürel yapı içinde yer alan yaşam biçimleri ve onun getirdiği maddi unsurlardan giyim-kuşamın asal bileşeni olan kumaşlar ve seçilen örnekler itibarıyla Osmanlı kumaşları toplum için vazgeçilmez olan kültür ve sanat değeri arasında önemini korumaktadır.

Günümüzde müzelerin en değerli etnografik eserleri arasında yer alan kaftanlar, Türk kumaş sanatının ve saray mensuplarının giyim eşyaları olarak sarayda yaşayan insanların statülerine

göre farklı renk, desen ve kalitelere üretiliyordu. Ayrıca saray nakkaşhanesindeki sanatçılar tarafından, kullanım ya da hediye amacıyla hazırlanan desenler yalnızca kumaşlarda değil, halı, çini ve benzeri alanlarda da yer almıştır.

Müzelerde çok zengin bir görsel malzeme olarak yer alan ve yüzyılların sanatsal ve kültürel izlerini taşıyan bu desenler günümüzde farklı kullanım alanları (çini panolar, giyim ve ev tekstil ürünleri v.b.) bularak taşınmaktadır.

İzmir'de faaliyet gösteren Klasik Halı A.Ş. yöresel halı üretimlerinin yanısıra "Antik Kaftan Koleksiyonu" adını verdikleri bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışma, Klasik Halı A.Ş.'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunun 700. yılı nedeniyle tasarladığı özel bir koleksiyondur.

Eğirdir Halı İmalatı Meşheri adıyla İspartalı İmamzade Mehmet Tahir Bey tarafından 1909'da kurulmuş olan işletmenin devamı İzmir'de 1972'den itibaren, torunu Tefrik Tahir Önder'in başında bulunduğu Klasik Halı A.Ş. olarak halı üretimini sürdürmektedir. Hem yurti-

R1

R2

*D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü

**D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü

çinde hem de yut dışında yöresel halı imalatıyla bilinen firma ayrıca Yörük, Selçuk, Antik ve Klasik Koleksiyon adındaki çalışmalarıyla da tanınmaktadır. Dünyanın en seçkin müzelerinde sergilenmekte olan Kafkas halılarının Kafkas Koleksiyonu, Anadolu halılarını da Anadolu Koleksiyonu adı altında yeniden üretilerek günümüze taşımaktadır.⁽³⁾

Antik Kaftan Koleksiyonunda yer alan halıların desenleri, Osmanlı sultanlarının ince ve zarif zevklerini yansıtan giysiler olarak kaftanların desenlerinden esinlenerek hazırlanmıştır. Bunlar; Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan II.Beyazıt, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, I.Ahmet, IV. Murat ve diğer sultanlara ait kaftanlardır. Ayrıca sarayda kullanılmış olan yastık kılıfı ve duvar panosu desenlerinden de faydalanılmıştır. Bu desenlerin hazırlanması aşamasında üç yastık kılıfı ve duvar panosu ile altı kaftan deseni kullanılarak 22 farklı desen oluşturulmuştur. Oluşturulan bu desenler firma tarafından otantik, çerçeveli, imperiyal ve royal olarak dört farklı şekilde düzenlenmiştir. Desenlerde mümkün olduğunca az renk kullanılmaya çalışılmıştır. Ana renk olarak genelde bordo, lacivert ve altın sarısı kullanılmış ve kahverengi ile motiflere derinlik kazandırılmıştır. Dokuma işlemi Ege Bölgesi'nin dağ köylerinde Klasik Halı'ya ait tezgahlarda yapılmaktadır. Hammadde olarak Yeni Zelanda, Yunanistan ve az miktarda İç Anadolu Bölgesi'nin yünleri kullanılmaktadır. Doğal boyalarla yapılan ilk deneme çalışmalarında orijinal renklere sadık kalınmadığı için boyar-

madde olarak sentetik boyar-maddelerden yararlanmaktadır. Uygulamada desen karakteri bozulmadan on farklı ölçü oluşturulmuştur. Kaftan Koleksiyonu farklı zemin rengi ve ölçülerde olmak üzere yaklaşık 1100 desenin üzerindedir. Koleksiyonda bulunan bütün desenler Türk Patent Enstitüsü tarafından tescil edilmiştir ve bütün patent hakları firmaya aittir. (Mart 2000'de Tahir Önder ile yapılan görüşmeden alınan bilgi)

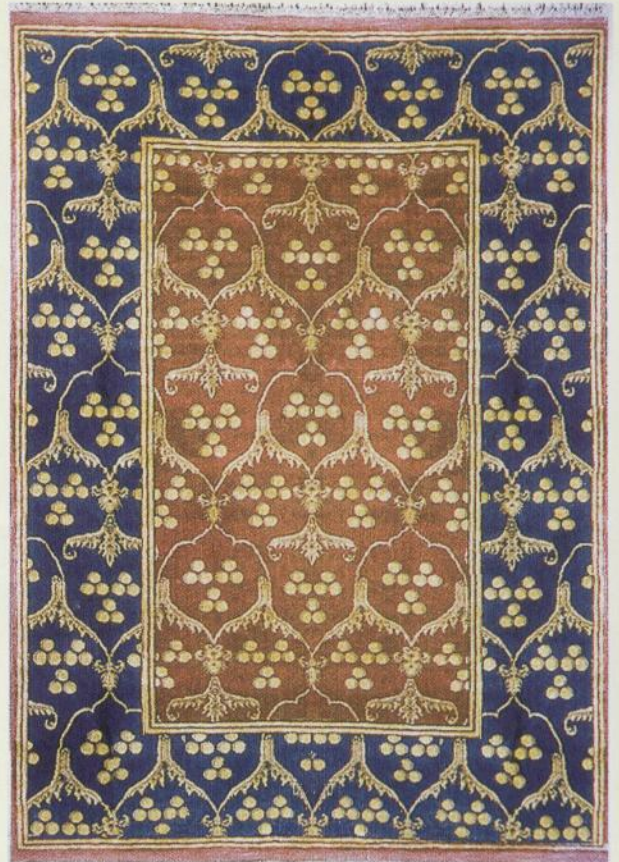

Yavuz Sultan Selim'in Kaftanından Hazırlanan Halı

(1) Doğan Kuban, Türk ve İslam Sanatı Üzerine Derlemeler, "Saray ve Sanat", Kanaat Matbaası, Arkeoloji ve Sanat yayınları, İstanbul, 1995, 2.Baskı, 241.-243. s.

(2) Doğan Kuban, a.g.e., "Osmanlı Yaşamında Küçük Sanatlar", 257.s.

(3) Klasik Halı A.Ş.'nin Tanıtım Broşürü ve firma sahibi Tahir Önder'den alınan şifahi bilgiler.

R1 : Yavuz Sultan Selim'in Kaftanı

R2: Yavuz Sultan Selim'in Kaftanı

Yavuz Sultan Selim'in Kaftanından Hazırlanan Halı

ADANA'NIN KARAIŞALI VE ÇEVRESİNDE DOĞUM, EVLENME, ÖLÜM

Okt. Ayşe BAŞÇETİNÇELİK*

1. Bölüm

Halk kültürü, kısaca adına adet ve inanmalar dediğimiz davranış kalıplarının tümüdür. Bireyin toplum içerisindeki yaşantısında, diğer bireylerle ve gruplarla olan ilişkisinde bu davranış kalıpları düzeni ve uyumu sağlar. Bunlar, toplum yaşamında varlıklarını sürdüren, yazılı olmayan, ancak o toplumda yaşayan bireylerce uyulması gereken kısaca gelenekler ve görenekler diye de adlandırabileceğimiz sosyal normlardır. Bunlar, yaptırım güçleriyle kimi zaman zorlayıcı ve kınayıcı kimi zaman da özendirici ve ödüllendirici tepkileri ile toplumda bireyler üzerinde baskı kurarlar. Birey içinde yaşadığı toplumda bunlara uyduğunda çevresi tarafından onaylanacağını, uymadığında ise kınanacağını veya cezalandırılacağını bilir.

Halk kültüründe geçiş dönemleri diye adlandırdığımız doğum, evlenme ve ölüm dönemleri, bireyin yardıma ihtiyaç duyduğu dönemlerdendir. Bu nedenle, bireyi bu hassas döneminde çeşitli tehlikelerden korumak, onu kutsamak ve yeni dönemine hazırlamak için her toplumda yüzlerce adet ve inanma uygulanır. Uygulanan bu adet ve inanmalar, bireyin içinde yaşadığı toplumun halk kültürünü oluşturur.

1. DOĞUM

İnsan yaşamının önemli bir devresi olan doğum, bütün toplumlar da mutlu bir olay olarak kabul edilmiş, pek çok adetin, inanmanın uygulandığı bir dönem olmuştur. Bu adet ve inanmalar kadını gebe kalma isteğinden başlayarak etkisi altına almıştır.

Gelin oğlan evine geldiği ilk gün kucağına bir çocuk, özellikle erkek çocuk verilir. Gelin yatağı hazırla-

nırken yatakta bir erkek çocuk yuvarlatılır. Yapılan bu işlemler gelinin çocuk doğurmasının aile içinde önemini belirten davranışlardır. Toplumun kırsal kesimlerinde kadının saygınlık kazanabilmesi için mutlaka doğurması, anne olması gerekir. Çocuğu olmayan kadın, kısır kabul edilir, hor görülür, kınanır. Bunun için, çocuk sahibi olmak isteyen kadın çeşitli yollara başvurur, çeşitli çareler arar. Bunlar genellikle dinsel-büyüsel olanlar ya da halk hekimliği kapsamına girenlerdir.

Dinsel nitelikte olanlar içerisinde kutsal sayılan yerleri ziyaret etme, oraların suyundan içme, toprağını elleme, türbelerine, çalı ve ağaçlarına bez bağlama, kurbanlar kesme başta gelen davranış biçimlerindedir. Eski Türklerden günümüze kadar pek çok mezar, evliya-türbe-ziyaret adlarıyla anılmış çevresindeki ağaçlar kutsal sayılmış, buraları zaman zaman

ziyaret edilen, medet umulan yerler olmuştur.

Karaisalı ve çevresinde çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar halk arasında Ara Ebe olarak adlandırılan kadınlara gider, çare ararlar.

* Kadın hamile kaldıktan sonra, bu kez de çocuğunu sağlıklı bir şekilde doğurmak ve büyütme ister. Bu amaçla; ziyaretlere gidilir, adaklar adanır, hocalara muska yaptırılır.⁽¹²⁾

Kadın hamile kaldıktan sonraki aşamada korunur, kollanır. Bazı davranışlardan kaçınması beklenir. Bunların başında da çirkin insanlara ve hayvanlara bakmaması istenir. "Güzele bak çocuğun güzel olsun" denir. Her toplumda doğumun kolay olması için bazı uygulamalar yapılır. Anadolu halk kültüründe; Meryem Ana Eli denen bitkinin içine konduğu sudan içmek, kapalı yerleri, kilitli şeyleri açmak, kadının saç örgülerini çöz-

*Halk Bilim Uzmanı Çukurova Üniversitesi Türk Dili Okutmanı Karaisalı - Adana 2001

mek, su dolu kapları boşaltmak uygulanan davranış kalıplarıdır. Kafesteki kuşları, kümesteki hayvanları serbest bırakmak da yapılanlar arasındadır. Bunlar, benzetme ögesi kullanılarak yapılan büyüklük işlemlerdir. Ayrıca, gü-rültü yapmak, silah atmak gibi hareketlerle, doğacak çocuğa ve anaya kötülüğü dokunabilecek, olağanüstü zararlı varlıkları ka-çırarak hedeflenir.⁽³⁾

Karaisali ve çevresinde doğumla ilgili adet ve inanmalardan bazı-ları şunlardır:

* Doğumu kolaylaştırmak için doğum odasında, "Meryem Ana Eli" otu ıslatılır, bunun doğumu kolaylaştıracağına inanılır. Koca-sının eli kısmık (sıkı) olan kadının doğumu zor olur, denir. Çocuğun dudakları, yanakları kırmızı olsun diye; göbeğin kanından, eşin ka-nından çocuğun yanaklarına ve dudaklarına sürülür. Eskiden loğusa ve çocuk üşütmesin diye; loğusa, doğumdan önce özel ola-rak hazırlanmış, elenmiş, torba-lara konmuş toprağa yatırılırdı. Kışsa üç ay kış değilse kırk gün çocuk bu toprağa belenirdi. Ço-cuğun bezinin arasına her deği-ş-tirmede toprak konurdu.⁽¹³⁾

Doğumdan hemen sonra çocu-ğun eşinin toprağa gömülmesi olayı eski Türklerden günümüze kadar halk geleneğinde yerini ko-rumaktadır. Eskiden olduğu gibi bugün de eş toprağa gömülme-kte göbek de uygun bir yerde sak-lanmakta veya gömülmektedir. Çocuğun bir parçası, yarısı olarak

kabul edilen eş, kutsal bir organ olarak görülmekte, ölen her varlı-ğa yapılan işlem buna da uygu-lanmakta ve eş toprağa gömül-mektedir.

Doğumun hemen ardından bü-yük bir titizlikle ve sırayla uygula-nan bu işlemler dünyaya gelen yeni canlının yeni ortamına uy-ması, kötü ruhlardan korunması için uygulanan ve halk gelene-ğinde çeşitli amaçlarla yapılan büyüsel pratiklerdir.

Karaisali ve çevresinde doğum-dan sonra yapılan işlemler şun-lardır:

* Ebe çocuğun doğumundan son-ra, göbeğini keser, eline yumuşak tuzu alır, koltuk altlarına, kasıkla-rına, boğazına, yüzüne sürer. Pi-şik olmasın, teri kokmasın diye. Sonra yukarıdan aşağı tuzlu su dökülür. Çocuk bir gün böyle kal-dıktan sonra yıkanır.⁽²¹⁾

* Çocuk canlı olsun, tez yürüsün diye; göbeği kesmeden önce, eş-ten çocuğa doğru kan sağılır. Ço-cuk doğunca; taş gibi güçlü olsun diye ağzına taş konur. Tuzlama suyunun içine; şeker ve bal ko-nur. Çocuk yıkandıktan sonra ayaklarından tutup başı aşağı ge-lecek şekilde sallanır, böylece bo-yunun uzun olacağına inanılır. Kasları genişlesin diye, kolları açılıp kapatılır.⁽¹³⁾

Yeni doğan çocuğun yaşamının ilk günlerini sağlıklı geçirmesi için gerekli olan anne sütünün, bir an önce gelmesi ve bol olması için loğusaya şıralı, yağlı-ballı yi-yecekler yedirilir. Karaisali

ve çevresinde;

* Doğum yapan kadına; yağlı-ballı götürülür. Yağ yakılır, üzeri-ne pekmez dökülür, kırmızı biber, biraz da su ilave edilir. Hazırla-nan bu bulamaç içi açılınsın, sütü bol olsun diye loğusaya yedirilir. Ayrıca, Loğusaya kırmızı biberli undan bulamaç yapılır, közde pi-şirilmiş ciğer, soğan salatası ile birlikte yedirilir. Buğday kavrulur, dövülür, içine şeker katılır, bu ka-rışım da loğusaya yedirilir. Loğu-sa, hayvanları otlatmaya götüren çobana bir avuç kavurga verir. Çoban, gün boyu taşıdığı kavur-gayı akşam geri getirir, loğusaya verir, loğusa bunu yer. Böylece sütü çabuk iner.⁽¹³⁾

Geleneksel toplumlarda doğum sonrası geçecek devreye büyük önem verilir. Bu dönemde yeni doğum yapmış kadını ve çocu-ğu çevreden gelebilecek her türlü zararlı etkilerden korumak için birtakım tedbirler alınır. Özellikle doğumdan sonraki kırk gün içeri-sinde; anneye al basmaması, ço-cuğu kırk basmaması için çeşitli dinsel ve büyüsel pratikler uygu-lanır.

Halk kültüründe bir takım olağan üstü halleriyle insanların yaşa-mında etkileri olduğuna inanılan esrarengiz yaratıkların varlığına inanılır. Olağan dışı kimi şartlar içinde onları gördüklerini öne sü-renler vardır. Ancak, onlar hiçbir zaman iki kişi bir arada iken gö-rünmemişlerdir.⁽³⁾ Eski Türkler-den günümüze kadar Alkarası, Albastı, Albis, Almiş adlarıyla lo-

ğusaya musallat olduğuna inanılan bu kötü ruh hakkında bütün Türk topluluklarında aynı inanmalar mevcuttur. Bunlara göre, yalnız kalan loğusanın yanına peri kızları gelerek, ciğerini alır giderlermiş ve bu suretle loğusayı al basarmış, bu ruh loğusanın ciğerini alıp suya bırakırsa loğusa ölmüş. İnanışlarda; albasması tüfek sesinden, ocaklı adamlardan, demirden ve kırmızı renkten korkar. Bunun içindir ki, loğusa yatakta iken başına kırmızı kurdeleli altın takarlar, loğusaya kırmızı şeker götürürler.⁽⁴⁾

Karaisalı ve çevresinde "albasması" ile ilgi tasarımlar ve ondan korunmak için yapılanlardan bazıları şunlardır:

* Albasması gece kabusudur. Albasmasından korunmak için loğusanın yatağının altına bıçak veya makas konur. Anne ve çocuğa kırmızı örtü örtülür. Hocaya muska yaptırılır. Hocaya su okutulur.⁽¹²⁾

* Loğusa uykuda korunmasızken, tıbkalı adı verilen çocuğu olmayan kadınlar gelir, loğusanın üstüne çırpınmış, bu durumda çocuk yaşamazmış. Doğumdan sonra yalnız bırakılan loğusa uyuyakalır, o zaman loğusayı al basar. Loğusa yalnızken uyutulmaz. Albasması, karı gibi sakallı, azgın biridir, loğusanın üstüne çöker, nefes almasını engeller.⁽¹³⁾

* Doğumdan sonraki kırk gün içinde loğusayı ve bebeği kırk basar. Kırk basmasında; loğusanın ve bebeğin yüzünde çirkin yara-

lar çıkar. Bebeği kırk basmasın diye, kırk taş bir araya getirilir her gün bir tanesi atılır, böylece bebeğin kırk günü tamamlanmış olur. Gözleri yeşil veya mavi olanlar ile hasta kadınlardan çekinilir bu kişilerin loğusayı ziyaret etmeleri istenmez.⁽¹²⁾

* Kırk gün içinde hasta kadın loğusayı ziyarete gelirse, çocuğun yüzüne bakarsa, çocukta yaralar olacağına inanılır. Kırk gün içinde çocuğun kirli bezi açıkta bırakılmaz.⁽¹³⁾

* Bu dönemde çocuk sarılık olmasın diye, çocuğa altın takılır, yüzüne sarı yazma örtülür. Çocuğun kulak arkası veya dil altı biraz kesilir.⁽¹²⁾

Adana ve çevresinde, Loğusayı rahatsız ettiğine inanılan varlık Albasması, Alkarısı, Alkarası, Goncalas, Cangoloz adlarıyla anılmaktadır. Albasması; kabus, cin, korkunç bir şey, ağırlık, şeytan, ruh, gizli bir güç, ateşli bir hastalık, görünmeyen kötü güçlerden olarak tanımlanmaktadır. Alkarasının; loğusaya ve çocuğa zarar vermesini önlemek için loğusanın ve çocuğun bulunduğu odada Kuran, ayna, süpürge, makas veya satır, bıçak veya demir, ekmek, iğne, soğan, sarımsak, elek, nazar boncuğu, kırmızı bir şey ve su, çocuğun ve annenin yastığı veya yatağı altına veya baş ucuna konmaktadır. Ayrıca, kapıya al bağlama veya dikenli çalı asma, ocaklının bir eşyasını odada bulundurma gibi davranışlara da rastlanır. Böylece, o

odaya veya eve alkarısının giremeyeceğine inanılır. Albasmasına yakalanan kadın inanişçe göre ya ölmekte ya da sakatlanmaktadır.⁽¹⁾

Albasmasına uğrayan kadını tedavi etmek için uygulanan pratiklerin başında hocaya götürmek, üstüne dualar veya Kuran okutmak, muska yazdırmak ya da hocanın okuduğu suyu kadına içirmek gelmektedir. Kadını ocağa götürmek de görülen davranış şekillerindedir.

Eski Türklerden günümüze kadar, bin yılı aşan bir süredir bütün Türk topluluklarında görülen Alkarası inanması bugün dini öğelerle zenginleştirilmiştir. Gerek korunmada gerekse tedavide dualardan ve Kuran'dan yararlanılmaktadır.

Karaisalı ve çevresinde;

* Zamanı geldiği halde, konuşmayan ve yürüyemeyen çocuğa uygulanan davranışlar arasında, çocuğa ördek yumurtası yedirmek, çocuğun kösteğinin kırılması gelmektedir. Bunun için çocuğun ayağına şeker sucuğu bağlanır. Sonra ayağı çabuk biri tarafından çocuk kaçırlır.⁽¹²⁾ Devamlı ağlayan huysuzluk eden çocuğun ağzına, cuma günü namazdan çıkanlardan, kanı karışmadık birisinin çarığı ile vurulur.⁽¹³⁾

* Gezmeden dönünce ağlayan çocuğa nazar değmiş demektir. Nazar değdiğine inanılan çocuğun üstündekiler çıkarılır, leğene ıslatılır. Söyleyenin ağzı taş gibi olsun diye, üstüne de taş konur.

Nazarı değdiği inanan kişinin elbisesinden bir parça alınır. Elbise parçası, sarımsak kabuğu, soğan kabuğu, biraz un, üzerliğin üzerine konur, tüttürülür, çocuk bu dumanın üstüne tutulur.⁽¹³⁾

2. EVLENME

Bireyin yaşamındaki geçiş dönemlerinden biri olan evlenme; kız ve erkeğin bir aile olarak sosyal yaşama katılma sürecinin başladığı önemli bir dönemdir. Ailenin toplumsal yapının temelini oluşturması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir değer kazandırmıştır. Her toplumda evlenme, bağlı bulunduğu kültür tipinin belirli kurallarına uyularak gerçekleştirilir. Bu nedenle, evlenmede uygulanan töre, adet gelenek ve görenek o toplumun evlenme kültürünü oluşturur.

Adana ve çevresinde görülen evlenme biçimleri arasında; gençlerin anlaşarak ailelerinin onayı ile evlenmelerine, görücü usulü ile evlenmelere, kız kaçırma evliliklerine, beşik kertmesi evliliklere, kayınbirader veya baldızla yapılan evliliklere ve akraba evliliklerine rastlanmaktadır.

Karaisalı ve çevresinde, Anadolu'nun pek çok yöresinde olduğu gibi, kızlar kismetlerinin açılması için çeşitli yollara başvururlar.⁽²⁾ Bunlardan biri de; cuma günü namazdan ilk çıkan kişiye kilit açtırmaktır.⁽²⁰⁾

* Aileler oğullarına kız ararken, gelinlik kızın huyunun güzel olmasına ve kendi kendine iş yap-

bilme yeteneğinin olmasına dikkat ederler.⁽¹⁴⁾

* "Hamamda kız beğenme/ Tarakta bez beğenme derler." Hamamdaki kızın yanakları kırmızı olur, taraktaki bez ise, gergin dümdüz olur. Bunun için ha-

Evlenme döneminin çeşitli aşamaları vardır. Kız istemekle başlayan bu dönemin ana başlıkları; söz kesme, nişan ve düğündür. Düğün, gelinin oğlanın evine gelmesinin ardından duvakla sona erer. Karaisalı ve çevresinde;

* Kız istemeye perşembe -pazar günleri gidilir. Cuma günü kız istemeye gitmek iyi sayılmaz.⁽¹¹⁾

mamda kız beğenilmez.⁽²⁰⁾

* İstenecek kızın ailesinin ve kökeninin Müslüman olması, örf ve adetlere bağlı olması istenir. Kızı istemeye saygın bir aile büyüğü ile birlikte ana-baba ve oğlan gider. Kızın babasının " hayırlı , uğurlu olsun" ya da "yolunuz olsun" demesinden sonra, söz kesilmiş olur. Tatlı yenir, yüzük takılır.⁽⁸⁾ Oğlan evi kız evine bir iki kez gider, üçüncü. gidişte kız verilir. Kız evi nazlı olur.⁽²⁰⁾ Bir kızı iki erkek isterse, akraba olan hu-

yu suyu bilindiği için tercih edilir.⁽⁸⁾

* Kız tarafı gönüllüyse - aracılar kanalıyla önceden öğrenilir- kız istemeye bir kilo baklava ve tülbentle gidilir. Söz verilince tatlı yenir. Kızın başına da tülbent bağlanır. Kuran bilen varsa, Kuran'dan bir şeyler okunur. Buna "küçük tatlı" denir. Tatlıdan hemen sonra hoca nikahı kıyılır, gençler görüşebilir.⁽²¹⁾

* Daha sonra iki tarafın da uygun gördüğü bir tarihte "büyük tatlı" yapılır."Büyük tatlı" da; eş, dost akrabalar davet edilir. Kıza elbise alınır. Tepsilerle baklava ikram edilir. Kız evine bir sandık lokum, bir kutu bisküvi ve kahve götürülür. Kahveler içilir, tatlılar yenir. Söz yüzüğü takılır. Oğlan tarafının durumu iyiyse küpe, kolye, bilezik de takılır. Büyük tatlı ya da nişandan önce erkek tarafı kız tarafına eski adıyla bohça bugün ise valiz veya

bavul diye adlandırılan hediye paketini gönderir. Kız tarafı da erkek tarafı için valiz hazırlar.⁽²¹⁾ Nişanda, kız tarafının valizinde; takım elbise, çamaşırlar, terlik ve ayakkabı; oğlan tarafının valizinde de; elbise, çamaşır, terlik bulunur.⁽¹⁴⁾

* Nişan evde veya salonda çalgılı olur. Takılar takılır, kırkım yapılır. Toplanan hediye ve paralar çeyizini tamamlaması için kıza verilir.⁽²²⁾ Nişanın bütün masraflarını erkek tarafı karşılar. Nişanda kız

tarafı, nişana gelen oğlan tarafına tülbent örter.⁽²¹⁾

* Nişan günü sekiz on kadın toplanır. Hamur yoğrulur. Tereyağlı, küncülü çörekler pişirilir. Sonra pişen çörekler heybeye doldurulur, kız evine gidilir. Kız tarafı da yemekler hazırlar, gelen kadınları karşılarlar. Yemekler yenir, köyün genç kadınları oyunlar oynar, maniler söyler.⁽²³⁾

* Nişan mevlitli de olabilir. Mevlitli nişanda kurban kesilir, yemekler yapılır.⁽²¹⁾

* Düğüne veya nişana

davet okuntu ile yapılır. Davetli aldığı okuntunun ağırlığına göre düğün hediyesini yapar.⁽²¹⁾ Akralara havlu, basma, gömlek, atlet, çorap, eşarp, dağıtılarak, akraba olmayanlara, kibrit, dikiş iğnesi, şeker bardak dağıtılarak

nişana veya düğüne davet yapılır.⁽⁸⁾

* Nişandan sonra, nişanlılar istedikleri zaman görüşebilirler.⁽⁸⁾

Karaisalı ve çevresinde başlık parası ile ilgili şu görüşler bulunmaktadır:

* Bizim töremizde başlık yoktur.⁽²¹⁾

* Eskiden az da olsa başlık olurdu, şimdi kalktı.⁽⁷⁾

* Kız evi başlık istemişse, oğlan tarafının maddi durumuna göre başlık belirlenir, mahalle muhtarının yanında herkese gösterilerek kızın babasına verilir.⁽²²⁾

Çeyiz asma, çeyizi sergileme Anadolu'nun pek çok yöresinde gelenektir. Düğünün başlama-sıyla, çeyiz de sergilenir. Bazı bölgelerde çeyiz kız evinde usta kişilerce iplere asılarak sergilenir. Komşular, özellikle genç kızlar çeyiz görmeye gelir, işlenen çeyizden örnekler alırlar. Bazı bölgelerde çeyiz oğlan evine götürüldükten ve yerleştirildikten sonra gösterilir. Karaisalı'da da çeyiz düğünden önce oğlan evine götürülmekte ve sergilenmektedir.

Günümüzde gelişen koşullarla yaşam biçimleri de değişmiştir. Köylere kadar giden televizyonlarda, insanlar yaşamlarını kolaylaştıracak araçları ve makineleri tanımakta ve onlara sahip olmak istemektedirler. Bu nedenle, eskiye göre çeyizde bulunan eşyaların da türü değişmiştir. Eskiden

* Düğüne veya nişana davet okuntu ile yapılır. Davetli aldığı okuntunun ağırlığına göre düğün hediyesini yapar.⁽²¹⁾ Akralara havlu, basma, gömlek, atlet, çorap, eşarp, dağıtılarak, akraba olmayanlara, kibrit, dikiş iğnesi, şeker bardak dağıtılarak nişana veya düğüne davet yapılır.⁽⁸⁾

birkaç el işi, bir yatak-yorgan-yastık, çul, çuval, birkaç kap kacak çeyiz olarak verilirken, bugün, aileler ekonomik durumları elverdiği ölçüde kızlarına elektrikli ev aletleri vermektedirler. Eskiden kızın becerisinin ve emeğinin sergilendiği malzeme olan çeyiz, günümüzde ailelerin ekonomik durumlarının göstergesi haline gelmiştir. Karaisalı'da köyden kasabaya gelin gelen lise mezunu bir kızın çeyizinde, çağın gereği elektronik ev araçlarıyla birlikte geleneksel el dokuması çuval, heybe ve savanın da bulunduğu görülmüştür.

Karaisalı ve çevresinde çeyizle ilgili şu bilgiler verilmiştir:

* Eskiden kızın ilk istendiği gün kimin ne alacağı bir kağıda yazılmış. Şimdi bunu yapanlar ayıplanıyor. Artık, aileler alınacaklar konusunda anlaşılıyor.⁽²²⁾

* Çeyizde beş altı yorgan, mutfak eşyası, ocak, elektrikli süpürge, robot, ütü, ütü masası, saç kurutma makinesi, çamaşır makinesi bulunur.⁽²¹⁾

* Çeyizde, sandık çeyizi, mutfak eşyası ve oturma odası bulunur.⁽⁸⁾

* Çeyizdeki yorganlar kaplanır, kurdelelenir. Beyaz eşyalar, halı, kilim, yastıklar kurdelelendikten sonra oğlan evine gönderilir.⁽²¹⁾

* Çeyiz senedi tutulmaz.⁽⁸⁾

* Gelinin çeyizi düğünden bir hafta önce dere de yıkanır. Buna "asvap yıkama" denir. Bu yıkamaya çok özen gösterilir.

Bunun için, birisi çamaşır yıkar-ken çok özenirse “asvap mı yu-yon?” derler.⁽¹⁸⁾

Karaisali ve çevresinde oğlan evi- ne bayrak dikilmesiyle düğün başlar. Bayrağın dikileceği gün, öğle veya ikindi namazından sonra camiden çıkanlarla birlikte caminin hocası düğün evine ge- lir. Bayrak, hocanın duaları ve iyi dilekleriyle, ev önündeki çardak direğine, dam direğine veya ev önündeki bir ağaca bağlanır. Kur- ban kesilir, kanı damadın alnına sürülür, eti kavrulur oradaki ko- nuklara ikram edilir. Kurban kes- meyenler de kahve, lokum ve bis- küvi ikram etmektedirler. Bayrak dikimi töreniyle birlikte, düğün başlamıştır. Bayrağı sağdıçlar ha- zırlar.

* Bayrak dikmek için, perşembe

günü sabah erkenden oğlan evi- nin erkekleri ormana çam kes-meye gider. Gelenek olduğu için ormancılar bu kesime göz yumar. Bu çam 20-30 metre boyundadır. Çam ağacının dalları kesilir, en üsteki uç sürgün kesilmez, bırakı- lır. Bayrak oraya sabitleştirilir. Onun üzerine bir ayna, bir de na- renciye (portakal) konur.⁽²⁵⁾

Ülkemizin hemen her yöresinde geleneksel kesimde gelin olacak kız, gelin olma gününden bir gün önce, ana evindeki son gecesinde yapılan törenle eline, ayağına ve- ya başına, ensesine kına yakıla- rak manilerle türkülerle övülür ve ağılatılır. Kına gecesinde geli- nin ağlaması gelenektendir. Kına gecesindeki törenler, oğlan evin- den gelen kınacılarla kız evinin yakınları arasında olur. Genellik-

le kadınlar arasında yapılan bir törendir. Bazı bölgelerde kına gü- nü oğlan evinden gelen kınacıla- ra çeşitli zorluklar çıkarılır, şaka- lar yapılır, cezalar kesilir. Kınada genç kızlar, evlenecek arkadaşla- rına eşlik eder, birlikte oynarlar. Kına gecesinde, oğlan evinden getirilen kına yoğrulur, oğlan evinden getirilen çerezler, gelen konuklara dağıtılır. Bu arada, ki- mi bölgelerde aynı gün, kimi böl- gelerde de kız kinasından bir gün önce, oğlan evinde erkekler ara- sında da oğlan kınası yapılır. Oğ- lanın serçe parmağına kına yakı- lır, türküler söylenir, oyunlar oy- nanır. Kimi zaman içeride kadın- lar eğlenirken, erkekler de dışarı- da “sin sin” ateşi yakarak, ateşin etrafında çeşitli oyunlar çıkarır- lar.

devam edecek...

KAYNAKLAR

1. BAŞÇETİNÇELİK, A., Adana Halk Kültürün- de Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm. Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 1988.
2. BAŞÇETİNÇELİK, A., Adana Halk Kültürün- de Kismet Açma, 3. Uluslar arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni, Bildiriler, Adana Valiliği-Çukurova Üniversitesi, Adana, 1999.
3. BAŞÇETİNÇELİK, A., Adana ve Çevresinde Gelenek ve Görenekler, (Adana Köprübaşı- E.ARTUN, M.S.KOZ - hazırlayanlar).s.553. Yapı Kredi Yayınları no.1392, İstanbul, Ka- sim 2000.
4. BORATAV, P. N. 100 Soruda Türk Folkloru, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1984.
5. İNAN, A. Tarihte ve Bugün Şamanizm, AKDİTYK, TTK Yayınları, VII. Dizi Sa: 24c, TTK Basımevi, Ankara,1995.
6. ÖRNEK, S. V. Türk Halkbilimi, Kültür Ba- kanlığı Yay. 1629, Ankara, 1995.
7. SANTUR, M. İç Anadolu Bölgesinde Kız Evinden Oğlan Evine Getirilmesi Sırasında Uygulanan Gelenekler, 3. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongre Bildirileri,

Kültür Bakanlığı Yay:1865, Ankara,1996.

Aşağıdaki sözlü kaynaklar; kaynak adı ve soyadı, yaşı, doğum yeri, öğrenim durumu, mesleği, oturduğu yer sıralamasıyla veril- miştir.

1. Mehmet Kasap, 25 yaş, Karaisali, lise, me- mur, Karaisali
2. Sufat Aydoğdu, 31 yaş, Karaisali/ Fadil, il- kokul, aşçı, Karaisali
3. Selahattin Şimşek, 31 yaş, Karaisali, lise, memur, Karaisali
4. Fadime Şahin, 25 yaş, Karaisali/ Aşağıye- rikler, ilkokul, ev hanımı, Karaisali
5. Nuray Topak, 34 yaş, Karaisali/ Aktaş, il- kokul, ev hanımı, Karaisali
6. Halil Pehlivan, 29 yaş, Karaisali/ Karakılıç, lise, memur, Karaisali
7. Mustafa Nazik, 49 yaş, Karaisali/ Çatalan, yüksekokul, emekli öğretmen, Çatalan
8. Sait Kandırmaz, 40 yaş, Karaisali/ Gildirli, Üniversite, daire başkanı, Adana
9. Abdullah Atal, 49 yaş, Karaisali/Çatalan,

İlkokul, şoför,Adana

10. Zekeriya Tunçdemir, 49 yaş, Karaisali/ Çatalan, ilkokul, çiftçi, Çatalan
11. Bekir Özer, 45 yaş, Karaisali, ortaokul, memur, Karaisali
12. Yusuf Savaş, 34 yaş, Karaisali/ Aşağıye- rikler, üniversite, yüksek mühendis, Karaisali
13. Gülfidan Bolat, 50 yaş, Karaisali/Aktaş, okumamış, ev hanımı, Karaisali
14. Fazilet Çopuroğlu, 40 yaş, Karaisali/ Başgıf, ilkokul, ev hanımı, Karaisali
15. Ayşe Gülçiçek, 47 yaş, Karaisali, ilkokul, ev hanımı, Adana
16. Muharrem Atal, 63 yaş, Karaisali/ Sarıkonak, okumamış, çiftçi, Çatalan
17. Hanife Uzun, 54 yaş, Karaisali, ilkokul, ev hanımı, Karaisali
18. Ayşe Şimşek, 76 yaş, Karaisali, oku- mamış, ev hanımı, Adana
19. Hatice Dinçer, 80 yaş, Karaisali, ilkokul, ev hanımı, Karaisali
20. Hamide Çopuroğlu, 85 yaş, Karaisali/ Aşağıyörükler, okumamış, ev hanımı, Karaisali

AYDIN EFE OYALARI VE KEFİYELER

Yrd. Doç. Öznur AYDIN*

Anadolu Türk Halk Sanatları'nın günümüzde de varlığını koruyan önemli bir kolu "oya" sanatıdır. Oyanın geleneksel süsleme sanatı içinde ve Türk kadınının, sosyal hayatında önemli bir yeri vardır. Anadolu'nun hemen her yöresinde kadınların baş örtme geleneği içinde kenarları iğne oyaları, ipek veya pamuklu örtüler kullandıkları bilinmektedir. Bundan dolayı "iğne oyası" denince akla ilk baş örtülerin kenarlarını süsleyen bordür şeklindeki oylar gelir.⁽¹⁾

Geleneksel el sanatlarından biri olan iğne oyaları bugün Anadolu da süs eşyası olmanın yanısıra, sözsüz güçlü bir iletişim aracıdır. Bu oylar, verdikleri mesajlar doğrultusunda, Türk Halk Bilimi içinde şarkı, türkü ve manilere de konu olmuştur.

Iğne oyaları ve el işlemeciliği Anadolu da 18.yy da altın devrini yaşamış, Tanzimat'tan sonra ise durgunluğa girmiştir.⁽²⁾

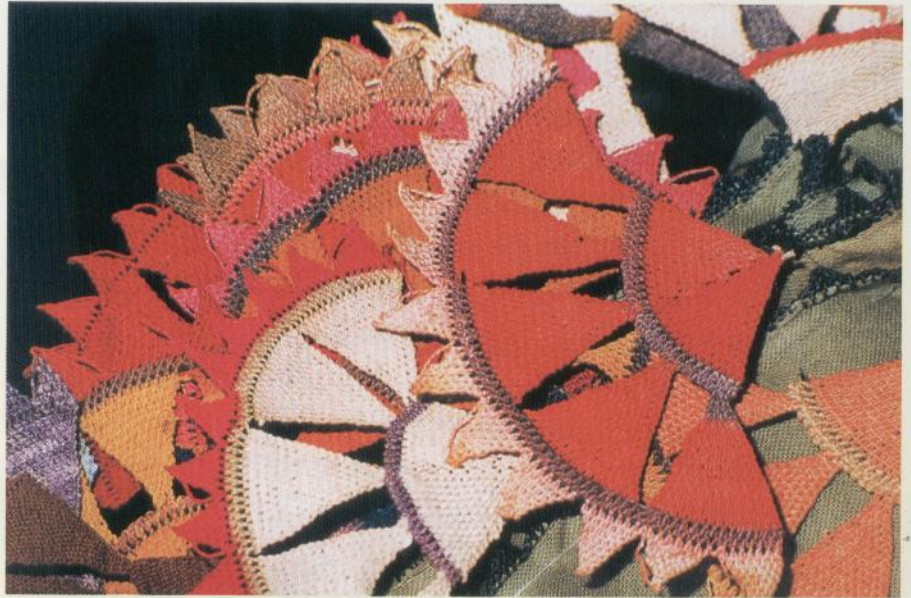
Halen işlevselliğini sürdüren oylarımız kullanılan araç, malzeme ve kullanım yerine göre sınıflandırılabilir. Kullanılan araca göre iğne oyası, firkete, tığ, tezgah ve şiş oyası, yapımında kullanılan malzemeye göre ipek, pamuk, floş, keten, boncuk, sünger, mum, püskül ve tel kırma oyası, kullanım yerine göre; mendil, yazma, gömlek, kese (tütün, saat, mühür ve para), yağlık, uçkur, peşkir oyaları olarak karşımıza çıkmaktadır.⁽³⁾

Motiflerine göre yaprak, gül, biber, sümbül, karanfil oyası, motiflerin benzerlik gösterdiği şekle

göre kirpik oya, çarkifelek ismini alır. Yapıldığı yöreye göre ise Bursa, Selanik oyası gibi isimler de alır.

Köklü bir medeniyetin beşiği olan Anadolu'nun diğer sanat dallarında olduğu gibi, oyacılığı ile ünlü yörelerden biri de Ege Bölgesi'dir. Bu gölgede, kadınla-

rın kullandığı oyların varlığı da dikkati çekmektedir. Bu oylar Aydın, Bursa, Bergama, Ödemiş, Tire müzelerinde ve özel koleksiyonlarda görülmektedir. Erkek oyları iki çeşittir. Birinci Aydın yöresindeki zeybek, efe adı verilen milis kuvvetlerinin en önemli parçası, başlıklarının çevrelerini

Nişanlı Efe Oyası : Fes üzerine sarılarak kullanılıyor. İpek iplik, pul, at kılı kullanılarak yapılmış. Zafer Eşi Koleksiyonuna ait. Aydın 1998

Tırnaklı Gül Oyası : Farsak Yörüklerine ait ipek kefiye 90x90cm botutlarında, at kılı üzerine ipek ve doğal boya ile boyanmış ipliklerle dokunmuştur. Abdürrahim Karademir koleksiyonuna ait. İzmir 1998

*D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı Kilim Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı Narlıdere - İzmir.

Üç Yapraklı Gül Oya: Aydın Kefiyesi 90x90cm ipek iplik ve doğal boya. Zafer Eşi koleksiyonu, Aydın 1998

Saçaklı Süpürge Oyası: Fes üzerine sarılarak kullanılıyor. 90x90 cm Zafer Eşi koleksiyonu, Aydın 1998

Tek Yapraklı Efe Oyası: 90x90cm Zafer Eşi koleksiyonu, Aydın 1998

İki Yapraklı Oya: İpek Kefiye 90x90cm Zafer Eşi koleksiyonu, Aydın 1998

süsleyen oyalar. Bu oyalar, kefiye adı verilen ipek çizgili örtülerin ve yazmaların kenarlarına dikilir. Efelerin feslerinin çevrelerine dolanıp bir ucu omuza doğru sarkar.⁽⁴⁾ İkinci çeşit erkek oyası da "Nişanlı Oyaları" adıyla anılan oyalar. Genç kızlar, sözleneceği erkek için özel bir iğne oyası yaparlar. Bu oya bütün köy halkınca bilinir. Yazma denilen örtülerin kenarlarına 20 adet dikilir. Bu oyaların yuvarlak olanlarının çapı (15 - 20 cm), üçgen biçiminde olanların eni ve genişliği ise (15 - 20 cm) arasındadır. Nişanlı oyaları söz kesimini sırasında damat adayına verilir. Delikanlı, bu oyayı yine iğne ile yapılan, başa giyilen terliğin (fes), etrafını dolayarak veya boynuna takarak köy içinde dolaşır. Böylece köylü tarafından bilinmekte olan bu oyanın, söz kesimini bildirmiş olur.

Zeybeklerin çiçekli ve çiçekli beş yapraklı çemberleri Bakhos'a kadar dayanır. Bu çemberler asıl Aydın zeybeklerinde takılır. Zeybek ve daha sonra başka erkek başları için yapılan yemenilerde oya kompozisyonları daha karışık, motifler daha büyük ve dallar daha uzundur. İzmir ve çevresinde bugün çember sözcüğü kenarları oyalı üzeri basıklı kadın baş örtüsünü anlatmaktadır. Çember, kadın giyim geleneğinde geniş ölçüde yer aldığı gibi erkek giyiminde de özellikle efe giyiminde, başa bağlanan "Oyalı Poşu" olarak yer almaktadır.⁽⁵⁾

İlk efe oyaları çok daha iri boyutlarda 10 cm çapında daire şeklindeyken bu oyalar genellikle Aydın Bölgesinde yaşayan alevi kökenli vatandaşlarımızın kullandıkları oyalar. Pazar dilinde adı tahtacı, efe oyaları olarak geçer. En iyi efe oyaları Çine, Boz dağ göresinde ve Karacasu'dadır. Oyaların dik ve güzel durması için 3-5 sıra at kılı ile takviye yapılır. İlk örnekleri ipek olup günümüzde boyutları oldukça küçülmüş ve pamuk ipliğinden yapılmıştır. Daire şeklinde bu oyanın içindeki lale motifi dağ lalesinin kuru olduğu şekildedir. Daha sonraki efe oyalarında görülen daire şekli ortadan kaldırılarak işçilikten esirgenerek lale motifi tek olarak yapılmıştır.

Aydın merkez olmak üzere Umurlu, Köşk, Sultan hisar köylerinde sıkça yapılmakta ve kullanılmaktadır. Yuvarlak papatya şeklinde yapılmış olan efe oyaları ilk örneklerinde çok büyük olmasına rağmen günümüzde papatyanın gerçek boyutlarına getirilmiştir. Bu oyalarda iplikten ipeğe doğru bir geçiş vardır. 1910 - 1915'li yıllarda efe oyalarında iri lale motifinde doğadan olduğu gibi beyaz ve mor renkler kullanılmıştır.

Ödemiş - Tire efe oyaları biraz farklıdır. Genellikle elips ağırlıklı basık daire biçimindedir. Çok renkli ve 1 - 1.5cm boyutundadır. Diğer efe oyalarına karşın çok küçüktür. Fes üzerine sarılan bu oyalı yemenilerin meydana getirdiği kocaman sarık bir bölgede sırtını yaslayıp uzandığı za-

man efeye yastık işini görür, dövüşte bir kılıç vuruşuna karşı koruyucu miğfer görevini yapar.⁽⁶⁾ Efe oyları ilk zaman örneklerinde ipek kefiyelerinin kenarlarında daha sonraları yemenilerin kenarlarına dikilmiş olarak görülmektedir.

Efe oylarının büyük bir kısmı geometrik şekillerde oylar olup, bunları halk arasında figürlü, bitkisel, nesneli veya mana yüklü objelere benzetilip anlam yükleri verilerek adlandırıldığı ve sevilerek kullanıldığı bilinmektedir. Saat oya, Salkım oya, Yapraklı, Karanfil, Tırnaklı, Gül oya bilinen erkek oylarının bir kaçıdır.

Efe oylarında anlamlı bir oya ise "Kemal Paşa Mühürü" oyasıdır. İstiklal Savaşında Mustafa Kemal Paşa'nın saflarında bulunanlar, bu onuru başlarındaki oya ile belirtmekteydiler.⁽⁷⁾

Kefiye omuzları örtmek için başa sarılan, ipekten püsküllü, ince örtüdür. Baş ve yüzü güneşin sıcaklığından korur.⁽⁸⁾

Kefiye başa konulur ve alın üzerinden kendine mahsus bir bağ-

cık ile sımsıkı sarılıp tutturulur. Alın açık kalır. Örtünün geri kalan kısmı, omuzlara ve sırtta dökülür. Aslında Arap Serpuşu'dur; Eskiden yalnız Adana çevresi Güney ve Güneydoğu halkımızda bir azınlık tarafından kullanılmış, bir de Suriye, Filistin ve Irak gibi memleketlerde memuriyete giden Türkler, iklim icabı başlarına kefiye sarmışlar ve orada bulunan subayların üniformalarının yanı sıra başlarına kefiye sarmalarına izin verilmiştir.⁽⁹⁾

Kefiyeler doğudan batıya kadar görülmektedir. Kenarlarındaki oylar farklıdır. Doğu bölgesinde göçer denilen, batı bölgesinde de Yörük olarak anılan hayvancılıkla uğraşan kişilerde kefiyeler kullanıldığı görülmektedir.

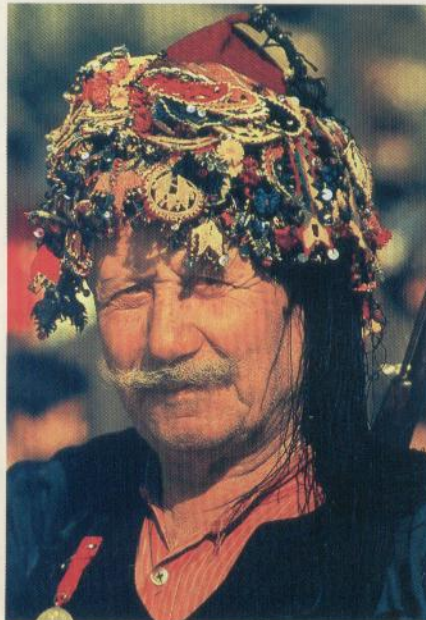
Kefiyeler Aydın'da Büyük Menderes ve Küçük Menderes havzalarında yaşayan Yörük aşiretlerinde kullanılmaktadır. Aydın'da erkekler için yapılan iğne oylarına "kefiye oyası" adı verilir. Adını kenarlarına oyların yapıldığı beyaz zemin üzerine yeşil, mavi, mor, bordo renkteki çizgilerin bu-

lunduğu (90x90cm) boyutundaki ipek dokuması kumaştan almıştır. Kefiye oyları efe kıyafetlerini bütünleyici, aksesuarlarını süsleyen oylar arasındadır. Kefiye oylarını efelerin boynunda ve başında görmemiz mümkündür. Kefiye oylarının adları; Tekkat yaprak, saat, balık kuyruğu, soğan kabuğu, iki ya da üç kat yaprak, üç yapraklı gül, tırnaklı gül, nişalı efe oyasıdır. 3. 5. 7. cm boyutlarında çok renkli olup kefiyenin üzerine işlendiği gibi baş oyası olarak yapıp uygun kefiyelere takılır. İpek iplikle yapılması kök zenginliği ve kökün geniş olması bu oyların değerini ve görüntüsünü artırır. Fese beş - altıçerit oya dikilerek de dikilir.⁽¹⁰⁾

Aydın müzesinde 202 adet kefiye ve Efe oyası bulunmakta 11 teşhirde, 191 adeti ise depolarda saklanmaktadır. Bu değerli kültürel varlıkların gelecek kuşaklara daha sağlıklı ve bilinçli ulaşabilmesi için Türk Folklor Araştırma Dernek ve Kuruluşları'nın sahip çıkması, belgelenmesi ve korunması gerekmektedir.

Aydın Efe Kıyafeti: İsmail Dönertaş Efe Ege ün. Devlet Türk Müziği Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölüm Arşivinden. 1992

Kefiyeli-Oyalı Efe Baş: Sarı Efe (İzmir Kuva-i Milliye Efesi) Ege ün. Devlet Türk Müziği Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölüm Arşivinden. 1992

⁽¹⁾ Ergün Önge, "Ege Erkek Oyları" Sanatsal Mozaik Dergisi 5/1997, S.55

⁽²⁾ "İğne Oyları" Sky Life THY Aylık Dergisi. İst. 6/1990, S.90

⁽³⁾ Güran Erberk, Erkek Oyları I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, İzmir 1994, S.136-137

⁽⁴⁾ Ergül Örgü; A.g.m. s.55

⁽⁵⁾ Güran Erberk, A.g.m. s.139

⁽⁶⁾ Ersal Yavi: Efeler, Aydın Valiliği İl Özel İdareci Yayını No:3, Aydın 1991, s.27

⁽⁷⁾ Ergül Örgü; A.g.m. s.56

⁽⁸⁾ R.Ekrem Koçu: "Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü" Sümerbank Yayınları: 1 Ankara 1967, s.150

⁽⁹⁾ R.Ekrem Koçu: A.g.e. S.156

⁽¹⁰⁾ Aydın İli Halk Oyunları Teknik Çizgileri s.19

DÜNKÜ KONUT ANLAYIŞIMIZ VE HALK MİMARİSİ ÜZERİNE

*Ögr. Gör. Yavuz KÖKTAN

**Araş. Gör. Hatice Çiğdem GÖNÜLTAŞ

İnsanoğlu varlığının başlangıcıyla birlikte tabii çevrenin şartları karşısında korunma ihtiyacı hissetmiştir. Başlangıçta korunma ihtiyacını karşılamak için, tabii mekanlar kullanılarak, konuta yönelik ilk adımlar atılmıştır. Zaman içerisinde insanlığın farklı alanlarda gerçekleştirdiği değişme ve gelişmeye paralel olarak, konut anlayışı da değişerek gelişmiştir. Konutlar değişen ihtiyaçlara göre şekillenerek bünyesinde insanların dünya görüşü, estetik anlayışı, çevreye uyum gibi faktörleri barındıran bir hal almıştır.

Toplum yapısındaki en küçük birlik olan aileden başlayan, komşu, mahalle, köy, kasaba, ilçe ve kente kadar uzanan, insan beraberliğinin ihtiyaçları çerçevesinde oluşturulan konutlar birey ve toplumların ortak tasarımlarıdır. İnsana barınak olmak temel ihtiyaçlardan başlayan konut tasarımı, zaman içerisinde aile birlikteliğinin ihtiyaçlara yönelik işlevleri yüklenerek kültürel yapının oluşmasını sağlayan temel unsurlardan birisi olmuştur. Aile ilişkileri gelişmiş toplum aşamalarında konut, maddî ve manevî boyutları olan bir olgu haline gelmiştir. Bu durumda konut, aile bireylerinin dış dünya ve gelecek ile ilgili beklentilerinin karşılandığı bir ortam olmuştur. Kültürümüzdeki “ocak kültürü” olarak karşılığını bulan bu görüş, ata ocağının devamı konusunda toplumda hassasiyet geliştirmiştir.

Halk mimarisinin örnekleri da-

ha çok kırsal alanda inşaa edilen bir köy mescidi veya kahvesi, dükkânlar, köy evleri, ahır, kiler gibi yapılardır. Bu yapılar ile resmî ve anıt niteliği olan yapılar halk mimarisi dışında değerlendirilir. Fakat ülkemizde mevcut hammam, çeşme, kahve gibi yapılar da halk mimarisi içerisinde değerlendirilmektedir. Halk mimarisi, yine halk ürünü olan bir mîni, bir türkü veya bir atasözü gibi, anonim bir karakter taşır. Bundan dolayı halk mimarisine “**anonim mimari**” de denebilir.

Halk mimarisi, belirli bir yapı disiplinine sahip olmadan halkın kendisi için oluşturduğu hayat çevresidir. Genel etkenler altında gelenekselleşen, anonim bir tasarım sürecinde oluşan bir mimari olarak da tanımlanabilecek olan bir halk mimarisi; toplumun değer yargılarını, dünya görüşlerini, gelenek, görenek ve inanç sistemlerini, aile ve akrabalık bağlarını, komşuluk ilişkilerini anlamada ve anlatmakta

kaynaklık eden en önemli verilerden biridir.

Bir yörenin mimarisini, o yöre insanların günlük hayatlarıyla ilgili ihtiyaçları ile bu ihtiyaçların karşılanabilmesinde yararlanılan malzemelerin uyumu belirler. Halk mimarisi ürünleri, tabii çevre ve mahallî malzeme ile iklim şartlarını en iyi şekilde belirleyen özellikler taşırlar. Halk mimarisinde diğer bir hususiyet ise, yapılan çok özel malzemelerin kullanılmamasıdır. Yörede rahat şekilde hangi malzeme bulunuyorsa yapıda o malzeme kullanılmaktadır. Yani yörenin tipik malzemesi yapının ana unsurunu oluşturmaktadır. Bu sebeple aynı mahallî özellikleri taşıyan, aynı jeolojik yapıya sahip yerlerde genellikle aynı tip yapılara rastlanır. Halk mimarisini oluşturan yapılar, özel mimarlar tarafından değil, sahipleri veya mahallî ustalar tarafından yapılır. İddiasız ve fonksiyonel olan bu mimarinin anıt olma gibi bir

amacı yoktur, iz bırakmak amacıyla üretilmezler.

Halk mimarisini incelemek, öncelikle tabii çevreyi ve toplum yapısını, daha sonra da yapı malzemesi ve teknikleri incelemek demektir. Ekonomik yapı, hayat biçimi, değer yargıları, aile ve akrabalık ilişkileri, gelenek, görenek, töre, âdet ve inançların mimarî unsurlara etkinliği halk mimarisinde araştırılması gereken konulardır.

Bir halk bilimcinin konutu; oluştuğu tabii çevre, fonksiyonları, konutta kullanılan araç, gereç, yapı malzemesi, yapı tekniği, konut etrafında oluşan âdet ve inanışlar çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

Halk mimarisinin bize sunduğu bilgiler çeşitlilik arz eder. Bir köy evinde plan ve yapım tekniğinden başka, mutfak araç ve gereçleri, yemek kültürü, misafir ağırlama geleneği, özel günlerde konutun fonksiyonu, aile hayatı gibi sayısız gelenek ve kültür anlayışı, bu mimarinin beraber taşıdığı ve halk bilimi açısından değerlendirilmesi gereken kültürel birer zenginliktir.

Halk mimarisi, ekonomik özellikler ve toplum yapısı değişmedikçe yıllar boyu aynı şekilde değişmeden devam eder. Bir proje dahilinde oluşturulmayan halk mimarisi ürünleri, Anadolu'nun her bölgesinde kendine has özellikler göstermektedir.

Değişen kültürel özellikler ve toplum yapısı ile birlikte halk mimarisi ürünlerimizde de hızlı bir değişim gözlenmektedir.

Halk mimarisini yaşatmak, onu durdurarak korumak değil, yapılış nedenlerine ters düşmeden ona yeni fonksiyonlar yükleyerek konuyu yeniden yorumlamak ve değerlendirmektir. Yeni yapılar, geçmişten gelen geleneksel yaşama biçimine cevap vermenin yanı sıra, değişen kültürel yapının ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde oluşturulmalıdır.

Halk mimarisi ürünlerinin güzelliği ve özelliği hakkında bilgisi olmayan halk, bu yapıları süratle yok etmekte, yerlerine fazla estetik değer taşımayan betonarme binalar yapmaktadır. Bu konuda halkımızın bilinçlendirilmesi gereklidir.

Günümüzde şehirlerimizde görülen sağlıksız yapılaşmalar hem şehircilik, hem de mimarlık olgusu bakımından kentlerimizin ve insanlarımızın geleceğini tehdit eder hale gelmiştir. Topraktan, yeşilden ve çevreden kopan apartmanlar, çağdaş mimarinin bir harikası olma iddiasını çoktan kaybetmiştir. Zengin mimarlık kültürümüzle adeta alay eden bu biçimsiz yapılar karşısında insanlarımız, bir yandan halk mimarimizin en saf örneklerini ararken, bir yandan da ba-

zı sebeplerle kendileri için son derece sağlıksız olan yapıları inşa etmeye ve halk mimarimizin güzel ürünlerini süratle yok etmeye devam etmektedirler.

En önemli özelliklerimizden biri olan komşuluk ilişkilerimizi öldüren apartman kültürü, halk mimarimizin bu anlayışını da özlenir hale getirmiştir.

İnsan çevresiyle bir bütündür. Gelişen teknoloji ve değişen kültürel yapı ile birlikte ülkemiz hızlı bir şehirleşme sürecine girmiştir. Bu süreçte oluşturulacak yapıların kabul görmesi yönündeki çalışmalarda; mimarların, bilim adamlarının ve araştırmacıların yeterli düzeyde halkbilim formasyonuna sahip olması, böyle çalışmaların plan aşamasından başlayarak bitene kadar halkbilimcilerin koordinasyonu ile yürütülmesi gerekir. Değişen kültürel yapının doğru yorumlanmasında, halk bilimciler ve toplum bilimciler birlikte değerlendirmeler yaparak mimar, araştırmacı ve bilim adamlarına önerilerde bulunması gerekmektedir.

Geleceğimiz açısından büyük önem arzeden ve günden güne daha fazla ilgi çekmeye başlayacağı tahmin edilen halk mimarimiz ihmal ettiğimiz konular arasındadır. Mimarlık tarihi alanında araştırma yapan mimarlar, Türk Halk Mimarisine halk bilimi alanında sayıp konuyu halk mimarisi üzerinde çalışan etnog-

raflara bırakmışlardır. Buna karşılık halk bilimciler ve etnograf- lar da konuyu mimarlara bıraktıkları için halk mimarimiz tam anlamıyla tespit edilip, arşivle- nememiştir. Türk Halk Mimarisi'nin örneklerinin mimar köken- li araştırmacılarının yanısıra et- nograf ve halk bilimcilerin ortak çalışmaları sonucu derlenerek arşivlenmesi sağlıklı sonuçlar doğuracaktır.

Halk mimarimiz açısından önemli bir mesele de, bu yapılar- ın korunmasıdır. Bu yapılar anıt özelliği taşıyan yapılar kadar iyi korunmamaktadır. Günümüz hızına ayak uyduramayan mima- ri yapılar birer birer yok olmaktadır. Bu konutların yok olması, kı- sa bir süre sonra halk mimarisi konusunda somut örneklerin ta- mamen yok olacağına işaret et- mektedir.

İnsanlar gibi şehirlerin de ken- dine özgü bir kişiliği olduğu her- kes tarafından kabul edilmelidir. Her şehrin bir geçmişi vardır. Çağdaşlaşma düşüncesiyle tarihi değerleri korumak yerine, beton- laşmaya tutsak olmak kolay bir seçimdir. Mimarların tarih anla- yışına ve bilincine sahip olmaları beklenmektedir. Şehir güzelliğini oluşturan önemli özelliklerden biri değerli yapılara sahip olması, çağdaş yapılarla ve tabii çevreyle uyumlu olmasıdır. Mimar şehrin özelliğini göz önünde bulundu- rarak tarihi ve çağdaş görünü- mün uyumlu olmasına önem vermelidir. Şehrin estetiğinin ve geçmişten kalan güzelliklerin ko- runması, çevreyle uyumsuzluk gösteren yeni yapıların önlen- mesi gibi konularda kamu dene- timinin uygulanması gerekmektedir. Mevcut olan kanun ve yö- netmeliklerin gözden geçirilip,

günün şartlarına göre yeniden düzenlenmelidir. Çünkü uygula- madaki cezalar ve yaptırımlar yetersiz kalmaktadır.

Tabiat, insanla bir bütündür. İnsanoğlu ilk çağlarda olduğu gi- bi, günümüzde de barınmak, ha- yatını sürdürebilmek için kendi- sine bir mekân oluşturmuş, gele- ceğe de oluşturacaktır. Kültürel yapıyı anlatmada kaynaklık eden en önemli unsur da yaşanılan mekandır. Sonuç olarak, günü- mümüz teknolojisinin sağladığı im- kânlardan yararlanmak en tabii hakkımızdır. Fakat bu hakkımızı kullanırken geçmişi yok etmek- ten kaçınmalıyız. Geçmişle gü- nümüz arasında uyum sağlayan ve bilinçli bir şehir planlamasıyla bütün imkânlardan yararlanır- ken, kültürel değerlerimizi de geleceğe taşımamızın görevimiz olduğu anlayışını savunmamız gerektiğini unutmamalıyız.

BİBLİYOGRAFYA

BALIKÇI, Gülsen; **Rize/Pazar/Akbucak Köyü Halk Mimarisine Fonksiyonel Bir Yaklaşım**, V. Milletlerara- sı Türk Halk Kültürü Kongresi Maddî Kültür Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı, s.79.

ERUZUN, Cengiz; **Ahşabın Kimlik Bulduğu Doğu Karadeniz Mimarisi**, V. Milletlerarası Türk Halk Kültü- rü Kongresi Maddî Kültür Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı, s.175.

KAHYA, Emel; **Samsun Sivil Mimarisinde koruma Sorunları ve Havza Evleri**, II. Türk Halk Kültürü Araş- tırma sonuçları Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı, s.69.

Kültür Bakanlığı İnternet Sitesi (www.kultur.gov.tr)

SAATÇİ, Suphi; **Halk Mimarisinin Halk Bilimi Açısından Değerlendirilmesi**, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddî Kültür Seksiyon Bildirileri, s.343.

SEVİNDİK, Hüseyin; **Ürgüp ve Çevresi Konut Anlayışının Fonksiyonel Açısından Değerlendirilmesi**, V. Mil- letlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddî Kültür Seksiyon Bildirileri, Kültür bakanlığı, s.363.

HALK SANATÇILARIMIZDAN

REFİK BAŞARAN

*Öğr. Gör. Kazım GÜRKAN

Halk müziğimizin günümüze ulaşmasında, yayılmasında ve gelişmesinde mahallî halk sanatçılarının hizmetleri unutulmamalıdır. Sayıları binleri, onbinleri aşan mahalî sanatçılar içerisinde pekiştirmiş oldukları halk müziği ürünlerini geniş kitlelere taşımışlardır.

1930'lu ve 1940'lı yıllarda plak yayınlarının halk müziğinin yayılmasında önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Edinilen bilgilerden, bu yıllarda halk müziğin yurtçapında insanlara sevdirmesinde plakların etkisinin büyük olduğu anlaşılmaktadır. Plakların halk müziğinin sevdirmesinde öncülük yaptığı dönemlerde Refik BAŞARAN bir çok halk sanatçısı gibi plaklar yapmış bir halk sanatçısıdır. Yapmış olduğu taş plaklar, o dönemde müzik piyasasını etkilemiş bir insandır.

Refik BAŞARAN'ın doldurduğu birbirinden değerli taş plaklar; Anadolu'da beğenilmiş ve plak şirketlerine büyük paralar kazandırmıştır. Buna rağmen sanatçımız yaşantısını hiç bir şekilde değiştirmemiştir. Elinde altı telli küçük sazı, altında merkebi ile köy köy, kasaba kasaba dolaşmaya devam etmiştir.

Refik BAŞARAN 1907 yılında Ürgüp'e 18 km uzaklıkta bulunan ve eski ismi Damsa olan Taşkınpaşa Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Annesi Emine Hanım, babası Mustafa Çavuş'tur.

Refik BAŞARAN 'ın altı - yedi yaşlarında müziğe ilgi duymaya baş-

lamış, tahta parçalarından yaptığı bağlamaya benzer basit bir aletle saz çalar gibi yapıp, türkü söylemeye başlamıştır. Köyünde 1915 yılında öğretime açılan tek öğretmenli okulda 3 yıl boyunca okumuş ve buradan mezun olmayı başarmıştır.

Refik BAŞARAN henüz onbeş yaşında iken ağabeyi Fattah, onun bağlama çalmayı öğrenip, ilerde iyi bir sanatçı olmasını istemiş, bunu gerçekleştirmek için Kırşehir'in Kavak Köyü'nden Topal Hasan'ın her öğreteceği için bir sarı lira vermek suretiyle Refik BAŞARAN 'a bağlama dersleri vermesini sağlamıştır.

Fettah'ın Refik BAŞARAN 'ın ufkunun genişlemesinde etkisinin büyük olduğu söylenmektedir. Zira Fettah, Sinesos Medresesi'ni bitirmiş, Kurtuluş Savaşı'nda ise subay olarak görev almış ileri görüşlü bir insan idi.

Refik BAŞARAN iki yıl boyunca tarlaya, bağa gitmediği zamanlar dışında, altı kilometrelik yolu yürüyerek ustasının yanına gitmiş ve ondan bağlama dersi almıştır. BAŞARAN, bağlama tekniğini ilerletebilmek maksadıyla, Damsa'daki evinden kaçarak, köyün

karşısındaki Yazı Dağı'nın eteğindeki mağraya gidip, orada on iki gün boyunca kalmıştır.

17 yaşına geldiğinde, kendisiyle aynı yaşta bulunan Fatma BAŞARAN'la evlenmiştir. Fatma BAŞARAN'ın kendisi gibi sanatçı bir ruha sahip olup onu desteklemesi, Refik BAŞARAN'ın gelişmesinde etkili olmuştur.

Refik BAŞARAN kendi yöresindeki düğün törenlerinde bağlama çalarak türküler söylemiş, bu yolla ünü İç Anadolu'da hızla yayılmıştır. Ününün yayılmasıyla, kendisine yöre dışından da teklifler gelmeye başlamış ve bu suretle değişik illeri ve yöreleri gezme şansına sahip olmuştur.

Ankara'da Hacer BULUŞ, Safiye AYLA gibi dönemin sevilen sanatçılarının katıldığı ATATÜRK için verilen bir konsere Refik BAŞARAN da çağırılmış, konser sonunda Ulu önder, sanatçıyı çok beğenmiş, BAŞARAN soy ismini vermiştir.

Türkiye'de bulunan dört büyük plak şirketinden bir tanesi olan Sahibinin Sesi, Refik BAŞARAN'a plak yapmak için teklifte bulunmuş, bu vesileyle BAŞARAN 1935

yılında Hamit'in Türküsü (Tokat Mahallesi)ni ilk olarak plağa okumuştur. Plağın büyük satış yapması, BAŞARAN'a diğer şirketlerden de teklif gelmesine yol açmıştır. Odeon, Polidor ve Columbia gibi şirketlerin tekliflerini kabul ederek, toplam dört şirkete plak yapmıştır. Refik BAŞARAN plak yapmak için sık sık İstanbul'a gidip köyünden ayrı kalmış ve sıra özlemi çekmiştir. Bundan ötürü, genelde söylemiş olduğu sözlü ezgilerde hasret ve ayrılık temalarını ağırlıklı olarak işlemiştir.

1947 yılında Ankara'nın Ayaş İl-

Refik BAŞARAN 1935 ile 1947 yılları arasında tahminen 200'e yakın türkü okumuştur.

Ayrıca her gittiği yerde, orada yaşadığı, gördüğü olaylarla ilgili irticaî türkü yakmıştır.

Bu türkülerin çoğu plaklara okunmadığından dilden dile dolaşmış ve ancak bir kısmı günümüze değin ulaşabilmiştir.

çesinde vefat eden büyük sanatçının, mezarı oradadır.

Refik BAŞARAN hakkında TRT'de 4

program yapılmıştır. Bunların ikisi 1982 yılında gerçekleşmiştir. Sabri UYSAL'ın hazırladığı programda Refik BAŞARAN'ın türkülerinde ve Fadime BAŞARAN'la yapmış olduğu röportaja yer verilmiştir. Diğeri ise İstanbul Radyosunca hazırlanmıştır. Tamer GÖKSEL'in hazırladığı programda Mehmet ERENLER onun türkülerinden örnekler sunmuştur. Üçüncü program, 1989 yılında Mansur KAYMAK tarafından yapılmıştır. Dördüncü olarak yine TRT'de "Bir Pınar" adıyla Doç. Şenel ÖNALDI tarafından hazırlanan programlardan birinde sanatçıya da yer verilmiştir.

1918 - 1947 yılları arasında Anadolu'nun saz ve söz kahramanı olarak ün yapan özellikle İç Anadolu'da fırtına gibi esen, her gittiği yerde saziyla, sözüyle ününe ün katan bu büyük bağlama ve ses üstadı, söz ve saz sanatında gösterdiği kendine has tavrı ile sadece Nevşehir ve yöresinde kalmayarak dalga dalga, bütün Anadolu'da tanınmış ve düğünlerin, nişanların, derneklerin aranan bir sanatçı olmuştur.

Bilindiği gibi Nevşehir bir bozlak yöresidir. Nevşehir'de Sivri Dağı, Maraş Maraş Dedikleri, Hacıbey gibi bozlaklar yanında, Çekmece-min Perçini, Çabuk Uzun Kayabaşı, Aydos gibi havalar da çalınıp söylenmektedir.

Bu yörede özellikle uzun havalar ayrı bir yer tutmaktadır. Bazı ezgilerdeki motiflerin zorluk derecesi yüksek olduğundan, herkes tarafından kolaylıkla icra edilememekte, ayrı bir kabiliyet ve icra gücü gerektirmektedir. Bu

özellikle Refik BAŞARAN ile doruk noktasına ulaşmış olup, sanatçının türkülerinin hemen hemen tamamında küçük değerdeki notalarla oya gibi işlenmiş ezgilere rastlanmaktadır.

Sanatçıda Kerem, Aşık Garip, Karacaoğlan, Dadaloğlu ve Aşık Seyranî gibi ünlü halk ozanlarının etkisi açıkça görülmektedir.

Yörede ve hatta Türkiye genelinde bağlamanın popüler ustalarından biri olan ve yurt düzeyinde tanınip.kullanılmasında büyük katkısı bulunan Refik BAŞARAN'ın zamanın kısıtlı teknik imkânları ile yaptığı 78 devirli taş ve mum plakları bütün Anadolu'ya yayılmış ve satış rekorları kırmıştır.

Türk halk kültürü içerisinde, özellikle İç Anadolu Bölgesi'nin müzik folklorunun tanınmasında ve yayılmasında önemli rolü olan Refik BAŞARAN, "Halk Deneri Büyük Usta"nın yetiştirdiği en der halk sanatçılarımızdandır.

Kendisini hayır ve rahmetle yâd ediyoruz.

KAYNAKLAR:

EROĞLU, (Yard. Doç. Dr.) Türker; **Nevşehir ve Çevresi Kültürü Derleme Projesi**, Nevşehir, 1992.

GÜRKAN, Kâzım; **Ürgüp'lü Refik Başaran'ın Sanatçı Kişiliği ve Yöreye Kazandırdığı Ezgilerin İncelenmesi**, İ.T.Ü. sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Anasanat Dalı Musiki Sanat Dalı Yüksek lisans Tezi, İstanbul, 1997.

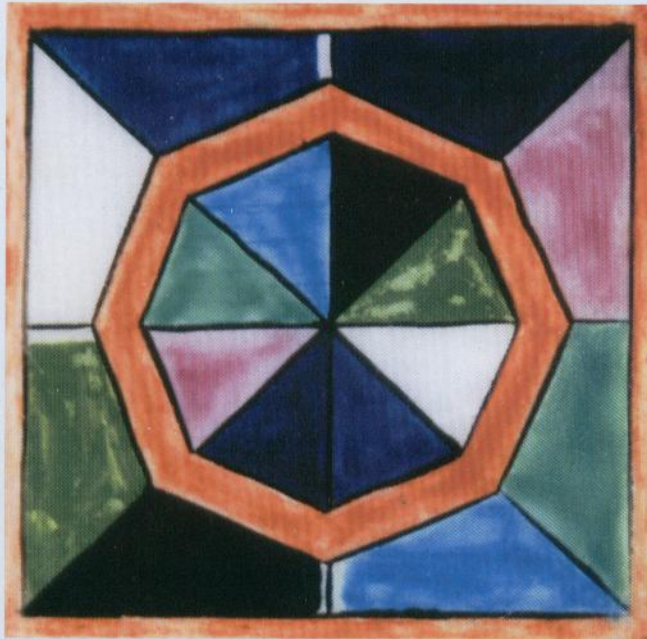
İZNİK DUVAR ÇİNİLERİNİN ÜRETİM TEKNOLOJİSİ ÜZERİNE DENEMELER

Yrd. Doç. Atilla Cengiz KILIÇ*

Günümüzde İznik çinilerinin kazanmış olduğu önem 15. yüzyıl başlarında çamur yapısında yapmış oldukları değişikliklerden kaynaklandığını söylemek mümkün. Bu değişim yüksek oranda %80 silika, %10 plastik kil, %10'da fritten oluşmaktaydı⁽¹⁾. Çiniye adını veren bu çamur yapısı başlangıçta İran fritli çamur yapısına benzerlik gösterir. Daha sonraki aşamada İran fritinde olmayan kurşun İznik fritinde kullanıldığı görülmektedir. Kurşun çamura bağlayıcılık ve düşük derecede pişme gibi olanaklar sağlamıştır. Kuşkusuz %80 gibi bünyesinde silika bulunduran bir çamur yapısı plastik olamazdı. Plastikliği oldukça az olan bu çamuru nasıl şekillendirdikleri veya nasıl plastik hale getirdikleri hakkında bilgiler günümüze ulaşmamıştır. İznik çinilerin üretimine teknik olarak baktığımızda çok karmaşık olmayan bir üretimin olduğunu söyle-

Aylin TOYLU, Ürkütme Deneyi 200 °C:
Sır çatlağı Yok Pişme Derecesi; Bisküvi: 850 °C
Sır Pişirimi: 950 °C Su Emme: %14

Tambey ÖZDİL, Renk Denemesi, Ürkütme Deneyi
200 °C: Sır çatlağı Yok
Pişme Derecesi; Bisküvi: 850 °C

mek mümkün. Ancak dönem özellikleri göz önüne alındığında çıkan sonuçların başarısı günümüzde dahi etkisini artırarak devam ettirmektedir. Hammadde seçiminden fırınlamaya kadar üretimin her aşaması kendine has özgün yöntemlerle doludur. Hammaddelerin hazırlanması, şekillendirme, astar hazırlama, kurutma, bisküvi pişirimi, boya hazırlama, bezeme, fritleştirme, sır hazırlama, sırlama sır pişirimi, odun fırınları ve fırınlama gibi başlıca üretim aşamalarından oluşmaktadır. Her aşamanın kendine has özelliklerinin olması konunun kapsamının genişliğini göstermektedir.

Günümüze ulaşan İznik çini üretimiyle ilgili bilgilerden yararlanarak İznik çinilerini tanımak, üretim teknolojisi hakkında bilgiler edinmek başlıca eğitim amacımızı oluşturmaktadır.

* Yrd. Doç. Atilla Cengiz KILIÇ, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fak. Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü.

⁽¹⁾ ATASOY Nurhan, RABY Julian İznik Alexansandra Prees, London, 1989 TEB Yayınları, İstanbul s.57.

⁽²⁾ ANDIÇ Lale, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1994, s.22.

Gürbüz TAŞKIRAN, Ürkütme Deneyi 200 °C: Sır çatlağı Yok Pişme Derecesi; Bisküvi: 850 °C Sır pişirimi: 930 °C Toplam Küçülme: %6.5 Su Emme: %9

Uygulamalarda Kullanılan Hammaddeler:

Kuvars: Farklı bölgelerden kayaç şeklinde alınan kuvarlar kalsine edildikten sonra metal çekiçlerle küçük parçacıklar şeklinde öğütüldü. Ayrıca deniz kumu da kalsinasyon işleminden sonra kullanıldı. İnce kuvars ihtiyacı için (özellikle astarda) kuvars işletmelerinden sağlandı.

Kil: Plastik derecelerine göre farklı killeri (Milhalıcık kili Şile kili vb.) kullanıldı.

Alkaliler: Sodyum Karbonatın yanısıra günümüzde deniz börülcesi olarak bilinen tuzsal iklim bitkilerinden (*Salicornia*)⁽²⁾ küllerinden yararlanıldı.

Frit: Çamur ve sırda kullanılmak üzere İznik frit reçetesine sadık kalmaya çalışılarak fritleştirme yapıldı ve bilyalı değirmende öğütüldü. Ayrıca düşük derecede eriyebilen cam kırıkları (rakı şişesi, rakı-bira şişesi vb.) öğütülerek yararlanıldı.

Organikler: Şekillendirme ve kurutma aşamasının sağlıklı yapılabilmesi için çamura organik katkıları katıldı. Bunlar; haşhaş yağı ve

tohumu, ayçiçek yağı, üzüm sirkesi, boncuk tutkalı, kağıt tutkalı, incir yaprağı, nişasta v.b. malzemeler çamura tek başlarına ilave edildiği gibi birkaçı birlikte kullanımına da gidildi.

Bu araştırma 9 Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Çini ve Çini Onarımları Anasanat Dalı'nda Çini Teknolojisi dersinde yapılan çalışmalar hakkında ön bilgi verme niteliğindedir.

Bu çalışmalarda İznik çinilerinin üretim teknolojisini araştırarak öğrenmenin yanı sıra o dönemin içinde bulunduğu şartları iyi analiz etmek de gerekmektedir. Elde edilen bilgilerin ışığında denemeler yapmak, çıkan bu sonuçları değerlendirmek ve günümüze taşımak eğitim açısından oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca böyle bir aktif eğitim içerisinde bulunan öğrenciler araştırarak öğrenme, yorumlama ve yeni öneriler sunma yetilerinin artması eğitimde kalitenin artmasına katkı sağlamaktadır.

Gürbüz TAŞKIRAN, Ürkütme Deneyi 200 °C: Sır çatlağı Yok, Pişme Derecesi; Bisküvi: 850 °C Sır pişirimi: 930 °C Toplam Küçülme: %3 Su Emme: %12

Kültür Sanat Yazılar

Kültür Sanat
Bölümü ve Hakemsiz Yazılar

ŞERİF BAYKURT'UN ARDINDAN

Sabahattin Türkoğlu
Yıldız Sarayı Müzesi Müdürü

Dünyamızdan ebediyata intikal etmiş kişilerin ardından bir şeyler yazmak, hele bu insan dostunuz veya arkadaşınız ise elbette hatırlıdır. Ancak göğsümüze oturan buruk ve hüzün verici bir sancıyı da beraberinde getirir. Düşünüyorum da, iz bırakmadan gidenler ile bütün ömrü eğitim ve kültüre hizmetle geçmiş Şerif Baykurt gibiler arasında ne denli büyük farklar var. Onlar için anma törenlerinin, anı kitaplarının dahi yetersiz kalacağı açıktır. Onunla-dostluğumuz Edirne Müzesi Müdürü olarak çevre oyunları derleyip İstanbul'da sahneye koyduğumuz zaman başlamıştı. Yıl 1968di. Rahmetli, kendisi de bir Rumelili olarak daha önce sahneye koyduğu Kırklareli oyunları konusunda sahip olduğu birikim ve sevgiden kaynaklanan bir ilgiyle çalışmalarımızı büyük takdirle izlemiş ve beğenmişti. O zamanlar Şerif Baykurt bir bankanın her yıl gerçekleştirdiği Halk Oyunları Bayramı'nın organizasyon heyetinde, gene rahmetli Halil Bedrii Yönetken, Vedat Nedim Tör ve Ahmet Kutsi Tecer'le beraber çalışmaktaydı. O yıl, ekip başında oynadığım ve ilk kez sahneye çıkan Edirne ekibi başta bu otoriteler ve bütün seyirciler tarafından çok beğenilmiş ve büyük başarı kazanmıştı.

Sonraki yıllarda Şerif Bey'le dostluğumuz devam etti. Türkiye de yapılan halk oyunlarını yarışmalarında sık sık birlikte paylaştığımız jüri masalarında folklorik konularda sürekli olarak fikir alışverişinde bulunurduk. Rahmetli Baykurt'un folklorik konuları, bazılarının yaptığı gibi hafife almadığını, akademik seviyeli bir bilgi birikimine sahip olduğunu o yıllarda anlamıştım.

Kader bizi birkaç yıl sonra, sanırım 1980 li yıllarda Fransa'da Dijon'da tekrar bir araya getirdi. Hiçbir ülkeden iki jüri üyesi kabul edilmezken Türkiye'den biz sayın Şerif Baykurt'la birlikte iki kez jüri üyesi olarak bu ünlü yarışmaya katıldık. Onun bir başka yönünü de tanıma fırsatını buldum; engin bir hoşgörüsü vardı; insan psikolojisini iyi biliyordu. Yarışmaya katılan Türk ekibine verdiği moral ve bunun için onlara hitaben yaptığı konuşma gerçekten ekibin derece almasına sınırlı da olsa bir katkı sağlamıştı. Onda iyi bir baba ve ağabey şevkati vardı.

Şerif Baykurt iyi bir eğitimci, iyi bir ressam ve iyi bir folklorcuydu. Bana hangi yönü üstün diye sorulsa, elbette biraz da duygusal davranarak ve folklorlara olan hizmetleri dolayısı ile "iyi bir folklorcuydu" derim.

Tanrı rahmet eylesin...

İSTANBUL'UN EN MARUF ADAMI, PAZAROLA HASAN BEY MUHARRİRİ OSMAN CEMAL

Eski harflerden yeni harflere çeviren
Mehmet Oğuzhan Kuşoğlu

BİR MOTİFTİ PAZAROLA HASAN BEY

Onun gibiler ansiklopedilere geçmez ama efsane olarak hep yaşarlar. Kayda geçenler ise çoğunlukla unutulurlar. Ölümünün üzerinden onca yıllar geçmesine rağmen Hasan bey hala dillerdedir. Ben bile bu yazıyı okumadan hikayesini babamdan dinlemişim.

Türkçemizde bilinen bir söz vardır, "Şeyh uçmaz müritleri uçurur" diye. Belki pazarola Hasan bey de öyle biriydi. Ne zaman kime, nasıl şans getirmiş ise getirmiş veya olacak bu ya olan olmuş. Genç kıza koca mı bulmuş? Hamal zengin mi olmuş? Gören görmeyene, işi-

ten işitmeyene hep anlatmışlar onu.

Bugün öyle biri çıksa acaba İstanbul halkı üzerinde aynı etkiyi yapar mı bilmem. Ancak madde ile mana arasına sıkışmış günümüz insanının sanki öyle bir insana dünden daha büyük ihtiyacı var. Ancak dünün insanı ile günümüz insanı arasında en büyük farka gelince, dünkü insanın her şeye saygı duyup olup biteni olduğu gibi karşılarken, günümüz insanında ise her şeyi hafife alma, onunla dalga geçme eğilimi var.

Neyse, ben sözü uzatmadan sizleri zamanın gazetecisi Osman Cemal beyin, pazarda Hasan beyle yapmış olduğu söyleşi ile başbaşa bırakayım.

İstanbul'un tal-i pirisi addedilen Pazarola Hasan Bey, şimdi dervişliğe başlamıştır. Yeni hayatı onu çarşıdan pazardan çekmiş, esnafı onun neşeli tebessümlerinden mahrum bırakmıştır.

En aziz saydığım ahbablarımı bile bazen senelerce görmesem, yine görmek aklıma bile gelmezken nedense geçen hafta şimdiye kadar ancak bir iki kere merhabasını almış olduğum Pazarola Hasan Bey'i dehşetli göresim gelmişti. Lakin mübarek zat ortada

Pazarola Hasan Bey'in
sağında "Maqalat
Hasan Bey" yazarı.
On Pazarola Hasan Bey's
headgear wrote
"Maqalat Hasan Bey".

yoktu, kaç ay vardı ki, onu ne Bayezid Meydanı'nda dalgın ve la-kayt bir feylesof salınışıyla geçerken, ne sahaflardaki esnafı ögle namazına davet ederken, ne çarşıdaki dükkancılara iltifatlar yağdırırken gördüğüm yoktu. Mera-ka düştüm, acaba diyordum, Hasan Bey ne oldu? Bir yere mi gitti, hafazanallah hastalandı mı, yoksa Allah geçinden versin öldü mü? Sonra yine bunların hiçbirine ihtimal veremiyor, eğer böyle olsa diyordum, muhakkak gazeteler yazardı. Hasan Bey değil yalnız İstanbul'da bütün Türkiye'de, hatta bütün dünyada tanınmış o meşhur simalardan idi ki eğer birine gitseydi, gazeteler muhakkak "gelenler, gidenler" sütununa onun da ismini dahil ederler; hasta olsa idi kendisini günde kaç kişinin ziyaret ettiğini ve hangi mütahassıs doktorlar onun tedavisine çalıştığını, hatta raporlarını neşrederlerdi ve eğer ölmüş olsa idi bu kara haberi birinci sahifelerine, hem de kocaman otuz altı punto harflerle ve bir "ziya-i azam" sernamesi ile koyarlardı. Hatta diyebilirim ki, eğer böyle bir şey olsaydı, belki onun namına Bayezid Meydanı'na bir heykel dikmeye, Unkapanı'ndaki Küçük Pazar Caddesi'nin ismini "Pazarola Hasan Bey Caddesi"ne tahvil etmeye kalkanlar bile bulunurdu. Çünkü Hasan Bey, öyle bizim gibi az buz bir adam değildir. Körler memleketinde şaşılabilir hükümdar olduğu gibi Hasan Bey de bu memleketinde birçok meşhur simalardan daha ziyade maruf ve müteberdi. İnanmazsanız Mahmup Paşa'nın alt başından tutun ve Kalpakçılar Tariki'yle Bayezid'den geçerek Şehzadebaşı'ndan, Vefa'dan Un-

kapanı'na kadar şöyle bir cvelan yapın ve yolda rastgeldiğinize bütün esnafa ve yedi yaşından yetmiş yaşına kadar kadın erkek, çoluk, çocuk herkese sorun, Hasan Bey'i gayet iyi tanırlar, fakat yine bunlardan birine faraza memleketin udeba ve şuerasından Celal Sahir'i, Hüseyin Siret'i, Faik Ali'yi, Hüseyin Suad'ı, Filorinalı Nazım'ı, Ali Ekrem'i hatta Abdülhak Hamid'i sorun, tanımazlar ve tıpkı bilmece haller gibi bu sorduklarınız canlı mı, cansız mı, yenir mi, yenmez mi? diye onlar da size sorarlar. İşte ben, bu saydığım zevat-ı kiramdan daha ziyade meşhur olan Pazarola Hasan Bey'i geçen hafta göreceğim gelince Bayezid'deki safhalara koştum ve orada Ali Baba isminde bir ihtiyardan sordum; adamcağız oldukça melul bir çehre ile:

- Evlat, dedi, onu çoktandır benim de gördüğüm yok. Hatta bundan dolayı pek me'yusum. Çünkü Hasan bey'i kaç zamandır görmeyeli ehz ve italarımıza bir durgunluk, kazançlarımıza kesat geldi.

Zannedersem kış dolayısıyla evinden dışarı çıkmıyormuş. Niyetim bu Cuma gidip kendisini evinde ziyaret etmektir. Ali Baba'dan Hasan Bey'in adresini aldım doğruca Unkapanı civarındaki Atlamataşı'na gittim. Orada ilk rast gelen bir adama sordum.

- Birader, afedersiniz, Pazarola

Hasan Bey'in evi nerede? Vay efendim soran sen misin?... Derhal bu sözü duyan etraf ve eknaf-ta ne kadar bakkal, kasap, kahveci manav, turşucu, seyyar satıcı, kadın, çoluk, çocuk varsa hepsi birden:

- Gelin gösterelim, diye cemga-fir, halinde etrafımı aldılar ve ha-

cı götürür gibi biizzet ve ikram beni bir sokağın içinde nalburun üstündeki eskice bir eve götürdüler. Kapıyı ihtiyar bir kadın açtı, ne istediğimi sordu, Hasan bey'i görmeye geldim deyince beni içeriye aldı. İki tarafında boş gaz tenekeleri istif edilmiş ufak bir avludan geçtikten sonra orta katta bir odaya girdik. Burası Hasan Bey'in kendi odası imiş. Kadın, biraz oturun, kendisi bahçededir çağırırım, dedi ve beş dakika sonra yanında beyaz sakallı ve sarıklı babasıyla, beş yaşında bir

çocuk olduğu halde Hasan Bey gülerek içeriye girdi:

- Kimdir o bakayım beni arayan?

- Afedersiniz Hasan Bey ben arıyorum!

Hasan Bey'in kulakları bende ve gözleri başka tarafta olduğu halde yanıma sokuldu ve sordu:

- Beni ne için arıyorsun?

- Göreceğim geldi de arıyorum.

- Öyleyse sefa geldin, hoş geldin!

- Sefa bulduk, hoş bulduk!...

Arkasındaki nohudi ve çiçekli hırkayı toplayarak mindere oturdu. Sonra babasını takdim etti:

- Babamı tanır mısın? Bu benim babam!...

- Oh. Teşrif ettik efendim.

- Demin aşağıda gördüğün ka-

dın da annem.

- Allah seni anana babana bağışlasın!

- Bu çocuk da bizim akrabadan.

- Ala. Memnun oldum.

- Senin de annen, baban var mı?

- Annem var.

- Baban yok mu?

- Yok.

- (Kendi babasını göstererek) Bu senin baban olsun mu?

- Olsun.

- Öyle ise kalk, öp elini...

Naçar kalkıp Hasan Bey'in babasının elini öptük.

Bu sefer o sordu:

- Evlat, bizim Hasan'ın arkadaşlarından mısın galiba!...

- Evet efendim.

- Kendisine sever misiniz?

- Diğer arkadaşlarımdan fazla

severim.

- Neden acaba?

- Çünkü öteki arkadaşların da ima için kurnazlığına kaçıp beni mantara bastırmaya kalkarlar, Halbuki Hasan Bey saftır, öyle şeyler sevmez.

- Evet Hasan'ım saftır maşallah!... Kimseye bir ziyanı yoktur.

- Ah, ne olurdu efendi baba, keşke herkes Hasan Bey gibi saf ve samimi olsaydı.

Burada yine Hasan Bey söze karıştı.

- Misafire kahve pişirsenize!... (Bana dönerek) Şekerli mi içersin, sade mi?

- Nasıl olursa!...

- Cuma namazını kıldık mı?

- Kıldık da geldim.

- Hangi camide?

- Bayezid'de.

- Bayezid'de ne var ne yok bakalım?..

Kuskusçu Ali Baba ne yapıyor? Ayrancı Çavuş iyi mi? Piyazcı Arnavut Kâzım Efendi'ye Belediye ceza yazmış öyle mi?... Cami avlusundaki güvercinlere şimdi kim yem serpiyor?... Kitapçı Mehmed Ali Efendi bana selam söyledi mi?

- Söyledi Hasan Bey!...

- Ne dedi?

- Hasan Bey'e selam söyle dedi.

- Sen ne cevap verdin?

- Ve aleyküm selam.

- Eksik olma. Getiren, götüren, sağolsun!...

- Sen şimdi ne iş yapıyorsun. Yine hokkabaz gazetelerine resmini yapıyor musun? Geçende gavurca bir gazeteye yine benim tasvirimi basmışlardı, bunu sen mi yaptın, yoksa Ahmet Rasim Bey amcam mı?

- Hayır bunu başkaları yapmış... Ben şimdi senin resmini "Resimli

Ay" mecmuasına yapacağım.

- Resimli Ay mı? Bunu kim çıkarıyor?

- Zekeriya Bey!...

- Öyleyse benden Zekeriya Bey'e çok selam söyle!

İnşallah yaz gelirse Zekeriya köyüne gider, onunla kebab, yoğurt yeriz.

- İnşallah Hasan Bey.

Bu aralık validesi büyük bir fincanla kahve getirdi ve babası anlatmaya başladı:

- Efendim, Hasan'ımın başından geçen o bir sene evvelki araba kazası dolayısıyla biraz kendisine durgunluk geldi, onun için şimdi sık sık sokağa çıkamıyor, mamafih ziyaretçileri eksik değil, Allah razı olsun, Türk'ten, Yahudiden, Rumdan, Ermeniden hergün birçok ziyaretçiler gelip ellerini Hasan'ımın ellerine sürüyor ve o günkü karlarının açık olması için onun duasını alıp gidiyorlar. O zaman ben de hemen elimi Hasan Bey'in eline sürerek:

- Öyleyse dedim, Hasan bey bana da dua et de bugün kârım açık olsun.

Gülerek dua etti:

- Peki... Sana da pazarola yazıcı başı!

Sizin dükkanınız nerede?

- Babıali Caddesi'nde!.

- Ustanız kim?

- En baş ustamız Abdülhak Hamid Beyefendi. Ondan sonra sırasıyla Süleyman Nazif, Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi elh beyler gelir.

- Belediye sizden de vergi, ceza filan alır mı?

- Aman sus Hasan Bey, akıllarına getirme, belki almaya kalkarlar.

- Ustalarınıza benden çok se-

lam söyle!...

- Baş üstüne.

- Ahmet Rasim Bey amcamın elerinden, Halit Fahri Bey kardaşımın gözlerinden, Florinalı Nazım Bey ağabeyimin çenesinden öperim.

- Baş üstüne Hasan Bey!... Babası tekrar söze karıştı.

- Demek Hasan'ın muharrirlerden de birçok dostu, ahabası var.

- Öyledir efendim. Muharrirler, gazeteciler kendisini pek çok severler. Zira meşahir ile dost olmak onların kendi menfaati iktizasındadır.

Bu esnada Hasan Bey kalktı ve benden müsaade istedi:

- Gazeteci başı, artık bana müsaade. Ben camiye gideceğim.

- Güle, güle Hasan Bey!

Hasan Bey bu müşemmasa perdeli, bakır mangallı sıcak ve temizce odadan çıkarken babası için çektirdi ve bana biraz daha oturmamı işaret ederek dedi ki:

- Allah bağışlasın, Hasan'ım kırk, kırk beş yaşlarında vardır, fakat bak, maşallah henüz yirmi beş yaşında bir delikanlıdan farkı yok... Tanrı onu aramızdan eksik etmesin!... Ben artık ihtiyarladım, çalışmıyorum, lakin Hasan'ımın birkaç parça irad ve akarı var. Onunla geçiniyoruz. Bu gördüğün hatun da onun üvey validesidir, asıl annesi daha Hasan iki aylıkken vefat etti. Sonra on sene kadar bekar yaşadım, tekrar bu kadınla evlendim, bu da Hasan'ın dayısının haremiydi. Dayısı o zaman ince hastalıktan ölmüştü. Adamcağz sözünü ikmal edemeden arkasında bir deriş haydarisi, başında arakiye ve sarıkla tebdil-i came etmiş bir halde Hasan Bey tekrar kapıdan

başını uzatarak sordu.

- Baba sen ne zaman öleceksin?... Artık senin vaktin gelmiştir, ölsene!..

- Benim ölümünden sonra ne fayda var ki?

- Öl de sana Cuma geceleri Yasin okuyayım!... Senin ruhun için lokma dökeyim, helva pişireyim!

Ben de dedim ki:

- Aman Hasan Bey, sen lokma dökmek, helva pişirmek için babanın ölmesini bekleme!... Sevap yapmak istiyorsan bizimkiler için oku, onlar için lokma dök, helva pişir. Zira kaç sene var ki biz ölüyü de unuttuk, diriyi de! Hem bunlardan vazgeçtik. Kandillerde bir su bile sebil ettiremiyoruz!

- Peki öyleyse ben sizin için hepsini yaparım. İsterseniz siz de ölün, mezarınıza gelip kandil yakayım!...

- Hacet yok Hasan Bey, teşekkür ederim çünkü sağolsun, şehremaneti mezarlarda kandil, mum yerine lüks yakacakmış,

- Öyleyse şehremanetine de benden selam söyle!..

Hazır eli değmişken bizim Atlama Caddesi'ni yaptırın, kendisine beş vakit de dua edeyim!...

Hasan Bey elini göğsüne koyup dervişane bir selamla çıktı. Ve arkasından ben de odakilere veda ederek matbaanın yolunu tuttum!...

Resimli Ay, numara 2, Mart 1341 (=), sene 2, sf. 10-12, sütun matbaası.

1- Mehmet Oğuzhan Kuşoğlu, İ.T.Ü. Klasik Türk Musikisi Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü öğrencisi.

GÜNEYDOĞU'NUN DEĞİŞEN YÜZÜ

*Ekber YEŞİLYURT

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) dünyadaki örnekleriyle karşılaştırıldığında kapladığı coğrafi alan, fiziksel büyüklükleri ve hedefleri açısından iddialı bir projedir. GAP, ülkemizin görece az gelişmiş bölgelerinden birisi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 9 ilde (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak) uygulanmakta olan, çok sektörlü entegre bir bölgesel kalkınma projesidir.

Entegre niteliğiyle Proje, sadece barajlar, hidro-elektrik santralleri, sulama yapıları gibi fiziksel yatırımlarla sınırlı kalmayıp, bunların yanında ve birbiriyle eşgüdüm içinde tarımsal gelişme, sanayi, kentsel ve kârsal altyapı, haberleşme, eğitim, sağlık, kültür, turizm ve diğer sosyal hizmetler gibi sosyo-ekonomik sektörlerin geliştirilmesine yönelik yatırım ve etkinlikleri de içermektedir. GAP giderek önem kazanan bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesini hedefleyen devletin genel politikası çerçevesinde kendi hedeflerini oluşturmuştur. GAP, az gelişmiş bölgelerdeki kalkınma potansiyelinin ortaya çıkarılmasının kendi başına ekonomik büyüme, toplumsal istikrar ve ihracatın teşviki gibi ulusal hedeflere katkıda bulunacağına ilişkin devlet politikası ile örtüşmektedir. Nitekim GAP kalkınma hedefleri incelendiğinde, bu gerçek açıkça ortaya çıkmaktadır:

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinde bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesine giderek artan bir önem vermektedir. Bu, yalnızca adil bir kalkınma özleminin yansımaları olmayıp, aynı zaman-

da az gelişmiş bölgelerdeki kalkınma potansiyelinin ortaya çıkarılmasının, ekonomik büyüme, toplumsal istikrar ve ihracatın teşviki gibi ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacağı yolundaki çok isabetli bir teşhisten kaynaklanmaktadır. Kısacası GAP, yukarı Mezopotamya'ya medeniyeti yeniden getirmektedir.

GAP'ın 2010 yılı itibarıyla tamamlanabilmesi için yılda ortalama en az 2 milyar ABD dolarına gereksinim duyulmaktadır.

Bugüne kadar ulaştığı düzey itibarıyla GAP, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yaşamında anlamlı değişimler yaratmıştır.

GAP suyu insani ve sosyo-ekonomik gelişmeye yönelik geliştirilmesi konusundaki uluslararası eğilimler için de özgün bir model oluşturulmaktadır.

Projenin tamamlanan kısmının bile, bölgeye kazandırdığı canlılık tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapan "Verimli Hilal" bölgesi'nde yeni ve daha parlak bir uygarlığın yaratılabileceği konusunda ışık yaktmaktadır.

GAP tüm özellikleriyle gelecek nesillere sunulan teknolojik ve

sosyolojik bir uygarlık anıtıdır.

Geleneksel örgütlenmelerden kalkınmaya engel olanların ortadan kaldırılmasını hızlandırıcı çağdaş örgüt ve kurumların etkinliğini artırmak. Bölgede yerel alt kültürlerin ve ulusal kültürün olumlu bir sentezini sağlayacak kültür kurumlarının etkinliklerinin yoğunlaştırılacağı bir altyapı oluşturmak. Kalkınma sürecindeki değişimler göz önüne alınarak aile birliğini desteklemek, aile içi demokratik ilişkileri güçlendirmek.

Bölgede eğitim düzeyini, özellikle kız çocuğu ve kadınlar lehinde, yükseltici önlemler almak. Eğitim olanaklarının, nüfusun bütün kesimlerine yaygınlaştırılmasını sağlamak. Bölgede okuma-yazma ve okullaşma oranlarını en azından Türkiye ortalamasına yükseltmek. Yaygın ve örgün eğitimin işlevselliğini artırarak bu doğrultuda olanaklar geliştirmek. Bölgede örgün ve yaygın eğitimin etkinliğinin artırılması için okul öncesi eğitim programları açılması ve yaygınlaştırılmasını sağlamak. Nüfusun büyük bölümünü oluşturan genç nüfusu kısa ve orta vadede ekonomide etkin kılıcı, mesleki ve teknik

eğitim programlarına önem vermek. Bölgede, gelişme ve çağdaşlaşma süreçlerine katılmamış olan kadınların eğitim ve sağlık düzeylerinin ve sosyal statülerinin yükseltilmesine özel önem vermek.

GAP'a ilişkin toplumsal politikalar, Bölgede sürdürülebilir insani gelişme hedefine yönelmiştir. Bu politikalar temel olarak sür-

dürülebilir kalkınmanın üç temel ayağı üzerine oturmaktadır. Bunlar katılımcılık, kalkınmada eşitlik ve adalet ve insan kaynaklarının geliştirilmesidir. Katılımcılık, halkın kendisiyle ilgili politikaların oluşturulmasında karar verme sürecine katılmasına olanak sağlamakta, kalkınma sürecine toplumun, yerel yönetimlerin ve gönüllü kuruluşların etkin katkı ve katılımını içermektedir. Katılım toplumun kendi ayakları üzerinde durabilmesini, kalkınma çabalarını bizzat omuzlayabilmesini ve örgütlü, demokratik toplumun oluşabilmesinin yolunu açmaktadır. Aynı zamanda, bu yolla hizmetlerin etkinliği ve niteliği yükselecek, gerçek gereksinimler karşılanabilecektir. GAP'a yönelik toplumsal politikalar katılımın projelendirilmesini içermektedir. Kalkınmada eşitlik, toplumun yoksun kesimlerinin kalkınmaya katılması, eğitim ve sağlık gibi hizmetlere ulaşabilirliğinin artırılması, istihdam

GAP'a ilişkin toplumsal politikalar, Bölgede sürdürülebilir insani gelişme hedefine yönelmiştir.

olanaklarının yaratılması ve sosyal güvenlik sistemin kapsamının genişletilmesini gerektiren toplumsal politikaların temel hedeflerini oluşturmaktadır. Hizmet ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve tüm toplum kesimleri için erişilebilecek çağdaş bir asgari yaşam standardını sağlayacak dengeli bir dağılımın gerçekleşmesi sosyal politikanın temel işlevselliğidir.

GAP'a ilişkin toplumsal politikalar, bu üç konunun bir arada gerçekleştirilmesine yönelik projelerin hayata geçirilmesi yoluyla etkin kılınmaya çalışılmaktadır.

GAP'ın nihai hedefi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sürdürülebilir bir insani gelişmeyi sağlamaktır. Bu nedenle kalkınmanın odağı olarak insan alınmaktadır. Gerçekleştirilmekte olan fiziki yapılar insani gelişmenin tabanını oluşturacaktır. GAP Bölgesi'ndeki sosyal farklılıkların giderilerek toplumsal kalkınmanın sağlanması, eşitlik ve refahın yaygınlaşması, projeye toplumsal katılım sağlanması ve insan kaynaklarının geliştirilmesi

ile bölgede sürdürülebilir bir kalkınma sağlanabilecektir. GAP'ta sürdürülebilir kalkınma ile erişilmek istenen ekonomik büyümenin insani gelişme perspektifi kapsamında ele alınması, Bölgenin tümünü içerecek bir sosyal değişimi ekosistem, kültür ve yöre özellikli katılımcı çözümlere çevirecek gelişmelerin sağlanmasıdır.

Küreselleşen dünyada iletişim araçlarının uzağı yakın eden bir dönemde Gap Bölgesinin yüteç altında bulunan kültürel değerlerinden çok sosyo-ekonomik kısmı ön plana çıkmıştır.

Kültürel değerler ise, gerek yazılı gerekse görsel medya organlarında yok denecek kadar az konu edilmesi tabii ki ürkütücü bir durumdur.

Ancak yerel kişi ve kurumların gayret ve çabaları ile yapılan çalışmalar, ulusal ve uluslararası

alandaki bu denli etkili olur ve böylece bu kültürel değerler korunabilir.

Dünyada ve ülkemizde globalleşme kavramı kabul edilmiş olsa dahi kültürel değerler bu çerçevede o yerin malı kalacak ve ülke kültür turizmine sınırsız hizmet verecektir.

Bu anlamda medyamızın biraz da erozyona -yok olmaya- yüz tutmuş bu değerlere sahip çıkmasını ve dünyaya tanıtım için katkı sağlamasını diliyorum.

Kültürel değerler ise, gerek yazılı gerekse görsel medya organlarında yok denecek kadar az konu edilmesi tabii ki ürkütücü bir durumdur.

K.MARAŞ HALK KÜLTÜRÜNDE GÜVERCİN

*İbrahim ERŞAHİN

Güvercin zarif ve sevimli bir kuştur. Dünyanın her yanında sevilmesine rağmen, bizim toplumumuzda daha özel bir alaka görür. Anadolu'da güvercin merakının en ileri olduğu yörelerden birisi K.Maraş'tır. Hatta yöre bazı sözlü rivayetlerde güvercin yetiştiriciliğinin merkezi olarak anılır. Burada konu hakkında yazılı kaynak bulunmaması sebebiyle araştırmamızı büyük ölçüde sözlü kaynaklara dayandırdığımızı da belirtelim.

1. Kuşçuluk

K.Maraş'ta kuş besleme bir iddia ve zevk işidir. Yedi yaşından yetmiş yaşına kadar birçok meraklısı vardır. Bu güvercinleri üretmek bir zevk,

uçurmak ise daha ayrı bir zevktir. Hemen her yerde olduğu gibi K.Maraş'ta da "kuşçu" denilince erkekler akla gelir. Halbuki kadın kuşçular da görülmüştür. K.Maraş'ta güvercin meraklılarına genelde "mırtık-mırtıkçı" denilmekle beraber kuşçu, mırtıp-mırtıpçı, garip-garipçi, kahveci de denir.

Birçok yerde olduğu gibi K.Maraş'ta da insanlar güvercini belli başlı iki maksatla besler. Ya zevk için veya ticaret maksadıyla. Diğer taraftan insanların kendilerini kötü alışkanlıklardan alıkoymak ve stres atmak için de kuş besledikleri görülür.

Ticaret amacıyla kuş besleyenler, yaz-kış demez kuşları kanatlı bırakır (yolunmaz). İstedığı zaman uçmaya hazır bekletir. Kuşlar fek dönemine girdiğinde uçmaları zorla-

şır. Bu durum kuşların sağlığını da bozar.

Zevk için kuş besleyenler, kuşları sonbahardan ilkbahara kadar günde bir defa ikindi üzeri uçururlar. İlkbahar geldiğinde kuşların kanatları kesilir. Böylelikle kuş 5-6 ay istirahat etmiş olur. Yazın iyi bakılmış kuş, kışın saatlerce havada kalır.

K.Maraş kuşçuları, çevre il ve ilçelerle sürekli diyalog içindedir. Gaziantep, Adıyaman, Urfa, Kilis, Osmaniye, İskenderun, Dört Yol, hatta Antalya'ya kadar olan yerlerle kuş alışverişi yapılmaktadır.

2. Kuşçular

Maraş'ın bilinen en eski kuşçularının Zülkadiroğulları Beyliği döneminde yaşadığı rivayet olunmaktadır. O dönemden bu güne isimleri bilinen meşhur kuşçular Pehlivan Haydar Bey, Pehlivan Tahir Bey, Kadioğlu Mehmet Efendi, Zorlu Bey, Fedai, Evliya Halil Efendi, İliksiz, Doboğlu Ali, Yiğitoğlu Halil, Şişman Rasim, Hocoğlu Ahmet, Bekereci, Kasaboğlu, İnceoğlu, Köşkeroğlu, Tekkeli Ejder, İcracı ve Aptal Omar olarak anılır.

Günümüzde de bu ilgi devam etmektedir. Halen K.Maraş'ta bir hayli güvercin meraklısı vardır. Topal Şakir Güçkiran, Kör Gövüş Emmi, Sürmeli, Kör Asker, Gabaz

Ahmet, Goreli Dayı, Hanefi Doğrugörür, Evliya Kadir, Gode Ali'nin oğlu Mehmet, Berber Ahmet, Oduncu Memiş, Veysi Çiftçi-oğlu, Ali Sözügüzel, Deli Vezir, Hacı Ali Sezal, Kilisli Enderun oğlu Şavki

bugün K.Maraş'taki kuş yetiştiricilerinin önde gelenleridir.

3. Mekanları

Güvercinler genellikle evlerde, damların üzerinde beslenip yetiştirilir, uçurulur. Evlerin dışında meraklıları biraraya getiren yerler de vardır. Kuşçu mekanları olarak anılan bu yerlerde, çeşitli bilgi ve tecrübe aktarımının yanı sıra güvercin alışverişi de yapılır. Hatta yarışmalar bile yapılır.

Hatırlayanların eski dönemlerde K.Maraş'ta kuşçu mekanı olarak andıkları yerler şunlardır: Sulu Kahve, Söğütlü Kahve, Kapalıçarşı Bedesteni, Kaledibi, Kanlıdere Köprüsü Altı, Sütçü İmam Çeşmesi, Çocuk Bahçesi, Eski Kurtuluş Garajı Yeri, Demirciler Çarşısı...

Günümüzdeki kuşçu mekanları ise Aydın Han, Efe Mehmet'in Kuşçular Kahvesi, Esenler Kuş Kiraathanesi, Hacı Ali Sezal'ın Fabrikası, Hocoğlu Ahmet'in Kuşçular Kiraathanesi, İliksiz'in Oğlu Durdu Mehmet'in Yeri, Mercimektepe'deki Kuşçular Kahvesi, Safi Ağa'nın (Kıvırcık Ahmet) Yeri, Tekkeli İsmail'in Yeri, Telli Ali'nin Yeri gibi yerlerdir.

4. Güvercin Türleri

Bugün K.Maraş'ta 150'ye yakın güvercin çeşidinden bahsedilmektedir. En iyi güvercin türü, "Ag Bulutu"dur. Ayrıca Meverdi, Bağdadi, Şamı, Müseyid, Göv Nakışlı, Göv Gunufilli, Kara Çağırışlı, Göv Çağırışlı, Nakışlı, Göv Kuyruk, Halep Ağası ve Gümüş Kuyruk da diğer değerli türlerdir. Bunları dışında ilk akla gelenler ise Afgan, Alaca Kırkuy-

ruk, Anbariye, Ankara, Apraj, Balonlu, Barud, Baştankara, Cinkara, Çağşırılı, Çakmaklı, Derviş Ali, Ehlezi, Erzincanlı, Fitilli, Güllü, Gümüş Kuyruğu, Hamus, Hollanda, İki Baş, İspir, İstanbullu, Kara Gümüşkuyruk, Keşbir, Keşbir Kırk Kuyruk, Keşmir, Kırk Kuyruk, Macar, Melike, Posta Güvercini, Sarı Nakışlı, Şafra, Şirasi, Tezganlı, Urfalı, Zeytinlu gibi türlerdir.

5. Özellikleri

K.Maraş güvercinlerinin sahibine sadakati Şöhret bulmuştur. Başka birine satılan güvercinin çok uzak mesafelerden sahibine geri döndüğü çok görülmüştür. Bu tür sadık kuşlara "yavuz" denir. Yavuz, gece dahi sahibine dönebilir. Sahibinin eline, omzuna konar. Gökyüzünde çok yükseklerle çıkar, kalabalık kuş sürüleri içinde bile kolayca evini bulur. Bu sebeple çevre kuşcuları Maraş'ta yavrulamış kuşları almayı ve beslemeyi tercih ederler.

Güvercinlerin ilk yumurtası genelde erkek olur. Ucu yuvarlak olan yumurtadan erkek, sivri olandan ise dişi güvercin olacağı söylenir. K.Maraş güvercinleri 11. ayda ötmeye başlar, 8-11. aylarda tüy değiştirir. Tüy değiştirme sürecinde bir dönem ötmeyizler. Fazla yem yiyen kuşlar uçamaz. Bu yüzden uçurulacak kuşlara az yem verilir.

6. Bakımı

K.Maraş'ta güvercinlerin Haziran ayı başında kanatları kırılır. Beş ay bu halde kalır. Bu süre içinde tüyleri komple değişir. Ekim ayının ortasında uçmaya başlar.

Kuşlar sahibi tarafından gelin gibi süslenir. Güvercinlerin ayaklarına Halep takımı, kemik takımı, naylon takım, koza, pipirim, tel üzerine işlenmiş halka boncuk takılır. Ayrıca burnuna hızma, kulaklarına kü-

pe, boynuna gerdanlık takılır. Günümüzde güvercinleri süslemek için gerdanlık, halka boncuk, küpe gibi eşya yapımı ve satımı ile meşgul olan kişi Zehir Ali Rıza'dır. Bu kişi kuşlar için yaptığı süs eşyalarını satarak geçimini sağlar. Türkiye'nin her tarafından kuşçuların gelip kendisinden süs eşyası aldığı bilinmektedir.

7. Töreleri

Kuşçuların arasında oluşmuş çeşitli töreler de mevcuttur.

a. İade : Kuşçular arasında yakalanan yabancı kuşların sahibine iade edilmesi için anlaşma yapılır. Anlaşma yoksa, başka bir dama konan kuş normal olarak o dam sahibinin olur. Ancak genelde dostlukların bozulmaması için kuşlar sahiplerine iade edilir.

b. Dişi Güvercin Uçurmak : Töreye göre erkek güvercinle beraber dişi güvercin uçurmak ayıp sayılır.

c. Etini Yememek: Kuşçular güvercin etini yemezler.

d. Hakaret : Kuşçular arasında hakaret kabul edilen çeşitli davranışlar da vardır. Bunlardan biri başkasının kuşunu tutan bir kimsenin kuşun kafasını koparıp sahibinin üzerine atmasıdır. Bir başkası tutulan kuşun kanadı kırılıp süslenecek hiçbir şekilde satılmaması tenbihle kuşçular kahvesine bırakılmasıdır. Böylece asıl sahibi kuşu gördükçe sinirlenecek, hatta bu yüzden kahveyi de terkedecektir. Yine iyi bir kuşun tutulduğu zaman sahibinden habersiz bir başkasına satılması da ağır bir hakaret sayılır.

e. Şölen (Karışma) : K.Maraş'ta geceleri "karışma" adı verilen bir şölen yapılır. Herkes kendi kuşunu alıp yaklaşık 20 km. mesafedeki Aksu Köyü'ne gider. Burada kuşların ayaklarına büyük bir banknot

veya altın bağlanıp havaya bırakılır. Sonra kimin evine inerse kuş ayağındakiyle birlikte o kişinin olur.

f. Mırtık : K.Maraş'ta kuş meraklılarına verilen bu isim, kuşçuluğa iyi gözle bakmayan kimseler tarafından farklı bir vurguyla kullanılır. Bu kimseler kuşçulardan bahsederken "Mırtıkçı işte, ne hayır gelir!" diye aşağılarlar. Bu durumun zaman zaman toplumda yaygın bir kanat haline geldiği de olmuştur. Bu dönemlerde kuşçulara iyi gözle bakılmadığı, hatta kız verilmediği vakidir.

g. Avlanması : Kuşçular arasında güvercinlerin tüfek, sapan gibi av aletleriyle avlanması yasaktır. Yalnızca el, öp adı verilen fileli araçlar ve kafesle yakalamak serbesttir.

h. Yalnızca erkek güvercin süslenir.

8. Edebiyattaki Görüntüsü

Bütün güney illerinin aşığı Karacaoğlan'ını vafsettiği güzel "güvercin topuklu"dur:

*Kadife şalvarlı, tül libaslının
Güvercin topuklu, sarı meslinin
Elleri kınalı, kumru seslinin
Zülüfü gerdanı tarayışlının*

Bir ninnide anne çocuğuna güvercini örnek gösterir:

*Akşam olur güvercin tüner
Komşu duyar bizi kınar
Sacın altı boşa yanar
Ninni yavrum ninni*

Bir bilmedede ise güvercin beslemenin bir tutku olduğu vurgulanır:

*Soğuk sıcak bekler damı
Göklerde ah-ü figanı
Arada bir mendil sallar
Hasta eder sağ adamı*

Bir fıkrada bu tutkunun ne derecede vardığı şöyle anlatılır: Bir kuşçunun kuşlarının içine yabancı bir kuş gelir. Kuşçu, kuşu tutmaya çalışırken damdan düşer.

Adam, merak edip yanına gelen hanımına: "Bre hanım! Ne duruyorsun, dışı kuşu parlatsana!" diye çıkışır.

Atasözlerinde ise toplumun önemli bir kesiminin bakışını aksettirir şekilde kuş besleyenler için olumsuz bir yargı vardır: Bir kanat bir kuyruk, kendi başına buyruk. Evliyi evinden, işçiyi işinden eder. Her eve gelmez, geldiği eve uğursuzluk getirir. Her hastalığın çaresi var, kuş hastalığının yoktur. Kuşbazı kumarbazı öldüren gazi. Kuş besleyenin dostu olmaz. Kuşçunun yeminine güvenilmez. Yüzüne bakan doymaz, pisliğine basan iflah olmaz.

9. Terimler

K.Maraş'ta güvercinle ilgili olarak kullanılan bir takım terimler vardır. Biz bunları kısa açıklamalarla vereceğiz : Bölük : 40-80 kuşun oluşturduğu topluluk. Celep : Elbistan'da kötü kuşa verilen ad. Cücük : Güvercin yavrusu. Çekme : Fileli kuş tutma aracı. Dam : Evin üstü, çatı. Damdandama : Silkme de denilen kuşun evine dönmesi için uzak yerden bırakılması. Dökme : İddia üzerine uzak bir yerden bırakılan kuşların birbirlerini kendi yuvalarına götürmeye çalışmaları. Feke : Kuşların yazın kanatlarının kırılmasına denir. Gallep : Değersiz kuş, yabancı gü-

vercin.

Garip : Maraş dışından gelen ve getirilen kuşlara verilen isim.

Garipçi : Maraş dışından kuş getirip satan kişi.

Ges : Kötü cins güvercin.

Kahveci : Kutu ucuza almak isteyen kişi.

Karışma : İkinci-akşam arası yapılan kuş uçurma faaliyeti.

Karışma : Geceleri yapılan güvercin yarışması.

Kuşçu : Güvercin besleyen, meraklı kişi.

Kuş Damı : Kuş barınağı, kulübe.

Melez : Kötü cins güvercin.

Mırtıp : Mırtık

Mırtıpçı : Mırtıkçı

Mırtık : Kuşçu. Daha çok "mırtıkçı" şekli tercih edilir.

Mırtıkçı : Kuşçu. Kuşçuları sevmeyenler için "değersiz kişi" anlamında kullanılır.

Öp : K.Maraş'ta güvercin tutmada kullanılan 50 cm. genişliğinde fileli halka.

Parıltı : Karışma da deniler kuş uçurma faaliyeti,

Parlak : Acemi kuşun eğitiminde kullanılan iyi cins güvercin.

Parlatmak : Acemi güvercinin uçmaya alıştırılması.

Sırık : Kuşları uzun menzille uçmaya yönlendirmek için ucuna siyah bez, deri bağlanıp sallanan değnek.

Silkme : Kuşların ayrı ayrı yerlerden evine dönmesi için bırakılması.

Sökülme : Uçmaya başlama.

Takım : Kuşun ayağına takılan süs.

Tarid : Dügme. Kuşun havada iken sahibi çağırınca kendini bir paraşütçü gibi aşağıya salması.

Toplanma : Havaya bırakılan Kuşların kendiliğinden toplanmaması durumunda kanatları kırık dışı bir güvercinin ele alınıp parlatılması veya demir bir saca vurulması.

Umman : Baharın ve kışın açık

günlerinde tüm güvercinlerin havada birbirine karışıp toplanmasına denir.

Tarit : Yumurtlama döneminde dışının erkek tarafından yerde sürekli kovalanması.

Terbiye : Bir Kuşun iyi bir kuşla denenip eğitilmesi.

Yavuz : Sahibine sadık, iyi cins güvercin.

Yeme düşmek : Çok yem yemek.

Yiğit : Yavuz Kuş.

Zayd : Başkasının Kuşunu yakalama.

10. Kaynaklar

a. Sözlü Kaynaklar

AKPOLAT, Erol ; 42 yaşında, ortaokul terk, Yusufkar Mah.
BALBABA, Ali; 63 yaşında, ilkokul mezunu, Yusufkar Mah.
ÇAĞLARSU, Yaşar; 54 yaşında, ilkokul mezunu, Aslan Bey Mah.
ÇAM, Milcan; 58 yaşında, tahsili yok, Duraklı Mah.
ÇETİNKAYA, Ahmet; 32 yaşında, ilkokul mezunu, Yusufkar Mah.
ÇİRİŞ, Osman ; 46 yaşında, ilkokul mezunu, Dumlupınar Mah.
DEMİREL, Öcal; 37 yaşında, Ortaokul mezunu, Dumlupınar Mah.
GÖKDENİZ, Ahmet; 65 yaşında, tahsili yok, Duraklı Mah.
KARCILAR, Ahmet; 45 yaşında, ilkokul mezunu, Divanlı Mah.

b. Yazılı Kaynaklar

AKALIN, İ.Sami, Türk Folklorunda Kuşlar, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1993
ATLI, Yener; K.Maraş'ta Kuş Dünyası, M.T.S.K.Maraş Dergisi. S. 7, K.Maraş, 1990
Bilmeceler, Edik Dergisi, S. 34, K.Maraş, 1985
Gelişim Genel Kültür Ansiklopedisi, Gelişim Yay., İstanbul, 1983
Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Meydan Yay., İstanbul, 1990
TUĞLACI, Pars; Okyanus Ansiklopedik Sözlük, Pars Yay., İstanbul, 1971

TÜRK ÇİNİ SANATI'NA YENİ BİR BAKIŞ

Yrd. Doç. Vedat KACAR*

Türk Çini Sanatı, Anadolu'da yüzyıllar süren bir zaman diliminde kendi biçim dilini oluşturmuş ve gelenekleşmiş bir sanattır. XI. yüzyıldan itibaren gerek Anadolu Selçuklu, gerekse Osmanlı döneminde Türk çini sanatı, sürekli değişim ve gelişim göstererek kendini etkileyen İslam seramiğinden çok farklı tarzlar alarak gelişimini sürdürmüştür.

Türk Çini Sanatı, çininin işlevini göz önüne alan, formun değişmezliğini benimseyen, yaratıcılığı formdan çok bezemede ortaya koymayı yeğler gözükken, daha çok farklılık değil var olanın daha iyisini yapmayı amaçlayan, tekrara dayalı üretim tarzı ve ürünü olarak tanımlayabiliriz. Bu bağlamda Türk Çini Sanatı'nın bu günkü seramik sanatı anlayışından çok farklılık gösterdiği söylenebilir.

Bugün Türk seramik sanatı: Zaman içinde, bir yandan yaşamın zorunlu ögesi olma niteliğini taşıırken, bunun yanı sıra bir yandan da el becerisi ve estetik duygularıyla

Seramik Form R:60cm. Serbest Şekillendirme 1040°
Uygulama : Vedat KACAR

nun bileşimi ile yeni bir boyut kazanarak farklı sanatsal bir yapıya kavuşmuş ve böylece Geleneksel Türk Çini Sanatının temel anlayışından uzaklaşmıştır. Öte yandan, bilim ve teknolojinin gelişmesi, seramikte etkisini göstermekte gecikmemiştir. Önceki devirlerde kişisel beceri ürünü olarak değerlendirilen seramik, bu kez yeni üretim teknik-

Seramik Form R:60cm. Serbest Şekillendirme 1000°
Uygulama : Vedat KACAR

leri ile endüstriyel bir özellik kazanmıştır.

Seramik artık maddi yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olduğu kadar, yaşanan ortamda bireye yeni duygular veren ve aynı zamanda onun estetik duygularını okşayan bir içerik de taşımaktadır.

Günümüzde bu iki anlayış; yani Geleneksel Türk Çini Sanatı ile Çağdaş Türk Seramiği nasıl bir ortak nokta oluşturabilir?

İşte bu çalışmanın temel ereği, bu iki sorunun yanıtında saklıdır, denilebilir. Ayrıca sanat bir bildirim aracı olduğuna göre, yöntem ve teknikler olanaklarla verilmek istenen mesajda geleneksel ile çağdaş nasıl bir araya getirilebilir?

Çağdaş yeniden üretim, bir ara sentez olarak gelenekselin iç dinamiğini yeniden ele alarak yorumlamak durumundadır. Ancak geleneksel çıkışlı olduğu için bir yandan ondan kopmamalı, öte yandan bu günün sanat anlayışını içermelidir.

Geleneksel Türk Çini

5x35x45 cm Serbest Plaka Formu
Uygulama : Vedat KACAR

Sanat'ın önünde önemli bir dönüm noktası bulunmaktadır, ya kendi kalıpları içinde üretimi-

5x40x40 cm Serbest Plaka Formu
Uygulama : Vedat KACAR

ne devam edecek (ki burada da sorun vardır), geçmişe ait bir dönemin üretim tarzı olarak belki de bir süre kaybolmaya yüz tutacaktır, ya da bugünün sanat anlayışına da hitap edebilen yeni bir kalıp içinde olup aynı zamanda Çağdaş Türk Seramiği'nin de bir parçası olma özelliğini kazanacaktır. Bunu

yapabildiği takdirde tamamıyla bugüne ait bir anlatım dilinin oluşmasını sağlayacaktır.

Bugün Çağdaş Türk Seramiğinin kendi anlatım tarzını bulma süreci yaşanmaktadır.

Çağdaş Türk Seramiğinin anlatım dilinin oluşumunda geleneksele ait birikimimizi göz ardı etmek büyük yanlış olacaktır. Çünkü yeniyi yaratmada gerekli ip uçları gelenekselde mevcuttur. Bu aynı zamanda Geleneksel Türk Çini Sanatı'nın, diğer küçük el sanatları gibi işlevselliğinin kaybolmasından dolayı yok olmasının önüne geçecektir.

Nasıl bir üretim olabilir sorusu da geleneksel çikışlı olduğu için bir yandan ondan kopmalı, öte yandan bugünün sanat anlayışını içermelidir. Yani o dönemin biçim iradesi ile ortaya çıkan ürünleri oldukları yerden alıp başka bir çerçeveye oturtmak, onun dilini farklı bir biçim iradesi ile kullanmak. Olay böyle ele alındı-

ğında düne ait olan artık bu güne de ait olabilecektir. Bu da yeniden üretim olacaktır. Çağdaş yeniden üretimde çıkış noktası olarak kompozisyon, renk ve desen konuları ve de yeni form alınabilir.

Çağdaş anlamda yeniden üretimle geleneksel Türk Çini

10x40x40 cm Matara Formu
Uygulama : Vedat KACAR

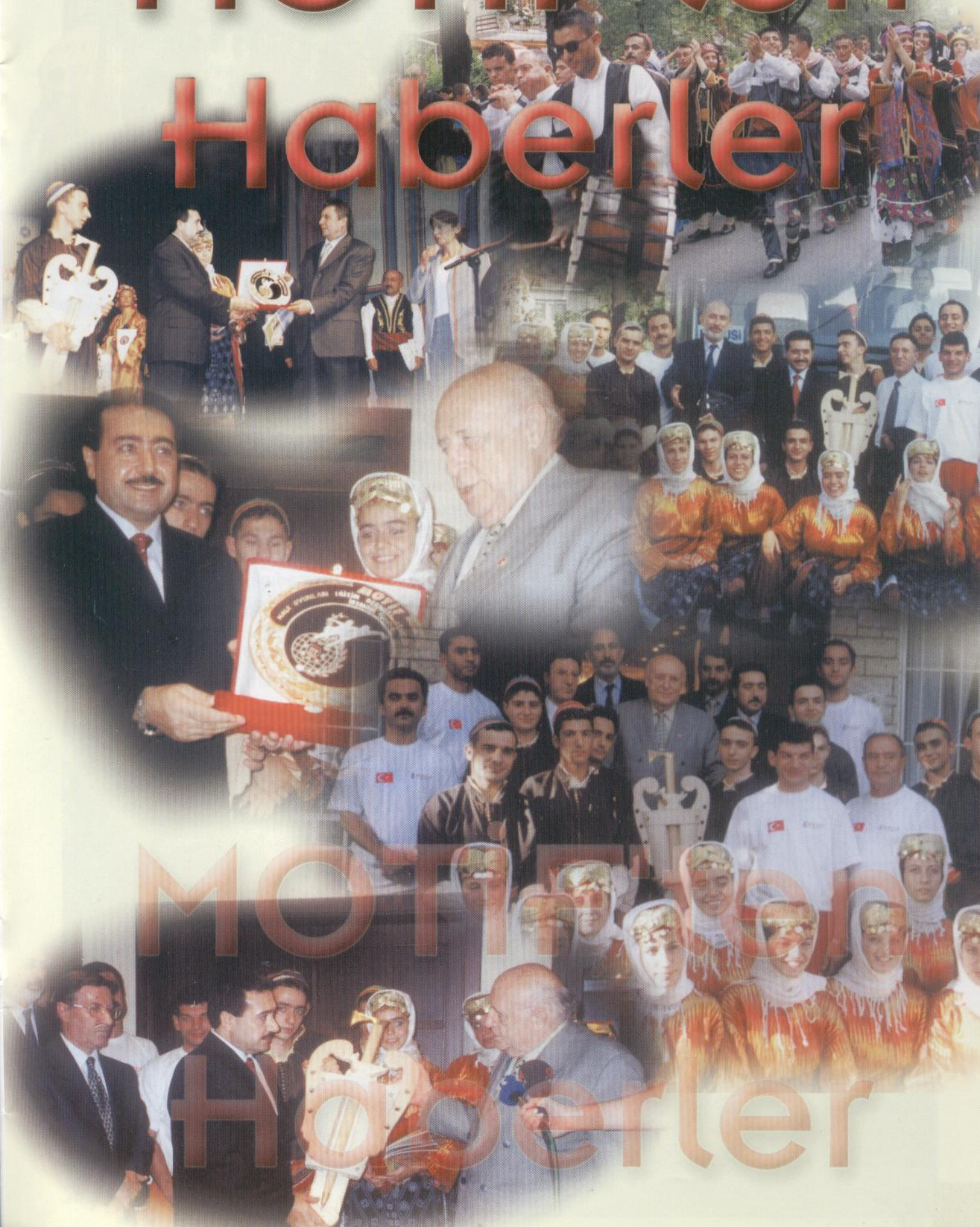
Sanatı, geleneksel yapısının dışında çağın yaşamında hayat bulabilecektir.

R: 60 cm Tabak Formu
Uygulama : Vedat KACAR

MOTİF'ten Haberler

MOTİF'ten Haberler

TÜRK HALK OYUNLARINA ALTIN BALTA ÖDÜLÜ

Uluslararası ilişkilerde önemli ve olumlu katkılar sağlayan kültürel çalışmaların en önde gelen değerlerinden biri olan Türk Halk Oyunları alanında ülkemiz önemli bir başarıya imza attı.

Bu başarıya ülkemize Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü tarafından getirildi.

Polonya'nın Zakopane şehrinde gerçekleştirilen yarışma nitelikli 33. Uluslararası Dağ Folkloru Festivalinde dünya ülkeleri ile yarışan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü oyuncularını halk oyunları dalında dünya birinciliğini kazanarak Altın Balta ödülünü aldı.

Uluslararası platformda en önde gelen ve dünya ülkelerinin daima bir ölçü kabul ettiği Polonya Zakopane Halk Oyunları Yarışması 33 yıldan beri dünyanın her tarafından gelen çeşitli ülkelerin katılımı ile gelenekselleşmiş bulunmaktadır.

Uluslararası jüri tarafından yarışma sonuçlarının ve derece-

lerinin tespit edildiği bu yarışmada, dünya birincilerine yörenin karakteristik özelliğini yansıtan Altın Balta ödülü verilmektedir.

Kültür Bakanlığı denetimi neticesinde uygun görülen ve yarışmaya yönelik yapılan başvurular içerisinde tercih edilerek davet edilen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü ön eleme sonucunda 41 kişilik kadrosu ile yarışmaya katılarak geleneksel kültür değerlerinin çağdaş yorumları ile sergilediği oyunlarıyla uluslararası jüri değerlendir-

dirmeleri sonucunda ülkemize onurlu bir ödülü getirme başarısını gösterdi.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü Yönetim Kurul Başkanı M. Zeki BAYKAL dernek üyelerinin başarısı için şunları söyledi: "Bu başarının ilk ilmekleri atılırken Motif olarak inandığımız tek şey vardı. Ülkemiz adına bu ödülü elde etmek için tüm gücümüz ile çalışmak ve başarmak. İşte başarıya inanma ilkesi bizleri bu sonuca ulaştırdı. Elbette ki istikrarlı ve disiplinli

Haberler

çalışma azmi burada önemli etken oldu. Yaşadığımız günün koşullarında kültürümüz adına, örf, adet, gelenek ve göreneklerimize adına, Türk halk oyunlarımızı dünya ülkeleri içerisinde en güzel şekilde sunup sergileyerek dünya birincisi olmak çok önemli. Yarışmada yer alan Motif'li halk oyuncu gençler tüm dünyaya Türk gençliğinin azmini ve başarısını bir kez daha gösterdi. Bu başarı Türk gençliğinin başarısıdır. Motif çatısı altında bir araya gelmiş, başarıları hedeflemiş gençlerin gururudur." dedi.

Gurubun sanat yönetmenliğini yapan İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü Ana Sanat Dalı Başkanı Ahmet Turan DEMİRBAĞ, yarışmanın çok zorlu geçtiğini ifade ederek "Guruplar çok iyi hazırlanmışlardı. Zorlu bir mücadeleden sonra birincilik elde ettik. Türkiye'nin orada uzun yıllardan beri var olan itibarını, elde ettiğimiz dalında dünya birinciliği derecesi ile pekiştirdiğimize inanıyorum. Ve ayrıca Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü ile daha bir çok ulusal ve uluslararası başarıları imza atacağımız inancını taşıyorum." dedi.

Gurubun yarışma süresince sergilediği tavır, davranış ve performansı gerek diğer gurupların dansçıları tarafından, gerek Polonya halkı tarafından ve gerekse jüri üyeleri tarafından büyük takdir topladı. Uluslararası jüri üyeleri tarafından bir çok festivale ve yarışmaya davet alan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü bu başarısını tüm halkımızla paylaşmanın kıvancını taşıyor.

MOTİF'İN ULUSLARARASI BAŞARISI DEVLET PROTOKOLÜ TARAFINDAN KABUL GÖRDÜ...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün elde ettiği halk oyunları dalında dünya birincilik başarısı devlet büyüklerimiz tarafından da takdirle karşılandı. Bu münasebetle 9. Cumhurbaşkanımız Süleyman DEMİREL ve Kültür Bakanımız İstemihan TALAY tarafından Ankara'ya davet edilen Motif üyeleri ziyaretlerini gerçekleştirdiler.

Aynı zamanda yarışmada sergilediği oyunlarını Devlet Opera ve Balesi Büyük Tiyatro Salonunda Ankara protokolüne ve basın mensuplarına sergileyerek sevinçlerini paylaştılar.

9. Cumhurbaşkanımız Süleyman DEMİREL, ülkemiz adına kazanılan bu başarıdan duyduğu heyecanı ve gururu makamında kabul ettiği Dernek yönetici ve oyuncularıyla paylaşarak, Türk kültürü adına uluslararası alanda kazanılan bu tür başarıların

dünya ülkeleri arasında büyük ses getirerek ülkemize olumlu etkiler yarattığını belirtti. Ayrıca Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü yöneticilerini, gençlere bu tür imkan ve olanakları sunarak, gençlerin bu tür uluslararası yarışmalarda yer almalarına imkan sağladıkları için tebrik etti. Demirel, ziyaret esnasında Motif'in her zaman yanında olacağını ve ilkleri doğrultusunda disiplinli ve özverili çalışmalarını devam ettirdiği takdirde bu tür başarıların Motif için daimi olacağını belirtti.

Kültür Bakanı İstemihan TALAY ise bu başarının ülkemiz adına onur verici olduğunu ve bu tür başarıların her zaman destekleneceğini söyledi.

MOTİF CENNET ÇİTLİĞİNDE GELENEKSEL PİKNİK ŞÖLENİ

Tekirdağ'ın Saray ilçesinde bulunan Motif Cennet Çitliği'nde geleneksel piknik şöleni gerçekleşti. Sezon boyunca yoğun çalışmalarının yorgunluğunu atan Motifli gençler, dernek yöneticileri ve aileleri ile hep birlikte halaylar çekip türküler söylediler. Dayanışmanın ve birlikteliğin en güzel örneğinin yaşandığı piknik şöleninde, Motif çatısı altında bir arada olmanın ayrıcalığı yaşandı. Keyifle geçen bir piknik şöleni, tatlı yorgunluklar ve hoş tebesümlerle son buldu.

MOTİF YENİ SEZON ÇALIŞMALARINA BAŞLADI

2000-2001 yılı halk oyunları çalışmalarını tamamlayan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü 2001-2002 yılı çalışmalarına başladı.

Geçmiş dönemde yaptığı faaliyetler ile büyük ses getiren dernek, yeni dönem çalışmalarına da aynı azim ve şevk ile merhaba dedi. Yeni dönem kayıtlarında hedeflenenin üstünde başvurular ile dernek çatısı altında birçok genci bir araya getirdi. Dernekte yeni yörelerin halk oyunları ekiplerinin de çalışmalarına hız verildi.

VAKIFLAR HAFTASI CEMAL REŞİT REY KONSER SALONU'NDA KUTLANACAK

T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından organize edilen 19. Vakıf Haftası İstanbul genelinde çeşitli organizasyonlar ile kutlanacak.

26 Aralık 2001 tarihinde 19. Vakıf Haftası Açılış Gecesi Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda gerçekleşecek. Geceye halk oyunları dünya birinciliği münasebetiyle onur konuğu olarak davet edilen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü yarışmada sergilediği programını sergileyecek. Aynı za-

manda Dernek Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL'a bu başarıyı sebebi ile dernek adına takdir plaketi sunulacak ve oyuncu gençlere başarı belgesi verilecek.

Devlet protokolünün de yer aldığı gecede Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübünün Halk oyunları gösterisinin yanında, Askeri Müze Mehteran Bölüğünün gösterisi, D.T.S. Suna SELEN ve Yusuf BASMACI'dan Tango, Devlet Tiyatro Opera ve Bale Sanatçılarının (Nil BERKAN) "Düşler Bale Gösterisi" ile Hakan PEKER ve Muazzez ER-SOY konseri yer alacak.

MOTİF'İN DÜNYA BİRİNCİLİĞİ TÜRK VE POLONYA BASININDA BÜYÜK İLGİ GÖRDÜ...

Polonya'nın Zakopane şehrinde gerçekleştirilen Uluslararası dünya halk oyunları yarışmasında, dalında dünya birinciliğini kazanan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün bu başarısı Türk ve Polonya basınında yer aldı.

Atatürk Havalimanında basın mensupları ve vatandaşlar tarafından uğurlanan grup, elde ettiği birincilik derecesi ile dönüşte yine basın mensupları ve folklorcular tarafından karşılandı. Yazılı ve görsel medya temsilcileri Motifli gençlerin bu başarısını tüm Türk halkı ile paylaştı. Yine yarışma süresince Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü Polonya'nın önde gelen yazılı ve görsel medyasından geniş yer aldı.

Türkiye'ye dönüşte basın bu

yoğun ilgisi ile bir çok medya kuruluşundan bu başarıyı paylaşma teklifi alan Motif'in gösterileri, Show TV'de yayınlanan Hülya Avşar Show'da da sergilendi.

TÜRK MUTFAĞINDAN AKDENİZ YEMEKLERİ TANITILDI

Kültür Bakanlığı'nın Akdeniz yemeklerinin tanıtımı ile ilgili Topkapı Sarayında verdiği resepsiyona Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL da davetli olarak katıldı. Seçkin davetli topluluğunun katıldığı resepsiyonda Kültür Bakanı İstemihan TALAY da yer aldı. Turizmin can damarı olan Akdeniz Bölgesi'nin yemeklerinin işlendiği resepsiyonda Türk mutfağının zenginlikleri sergilendi. Toplantıda Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL, Kültür Bakanı İstemihan TALAY'la dernek çalışmaları hakkında sohbet etti.

BALCI KUYUMCUSU

NECİP BALCI

Tiğcılar Sokak, Daye Hatun Mah. Yıldızlı Han Üst Kat No.:8 Mercan / İstanbul

Tel.: (0212) 512 28 42

D **PÜNDAR**
AYAKKABICILIK
DERİ, DERİ MAMÜLLERİ, AYAKKABI MALZEMELERİ
SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

Halk Oyunları Camiasının İçinden Biri
Ramazan TABAŞ & Bayram TABAŞ

İSTENİLEN KALİTE EN UYGUN FİYATA YAPILIR.
HER TÜR (BAY - BAYAN)
AYAKKABI NUMUNENİZ İLE GELİN İSTEDİĞİNİZİ YAPALIM...

- Halk Oyunları Ayakkabısı İmalatı**
- Her Tür İş Ayakkabıları İmalatı (Erkek)**
- Her Tür İhale İşleri**

XIA

4
SQUARE
METERS
IS
ALL
I HAD
TO
SHOOT
TO
STORE

**Sauna Eşofman'la
Formunuzun Zirvesine Ulaşın !**

0 2 1 2 6 3 1 0 0 0 0

Urfalı İstanbul Kebapçısı

İNÇİ GIDA SAN. TİC. LTD.ŞTİ. KURULUŞUDUR

MERKEZ

İstanbul Caddesi, No.:77 (Adliye Karşısı)
Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 570.06 62 - 583 45 89

ŞUBE

Milliyetçi Sokak, No.:9/A Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 571 24 95 - 660 23 93

ARMELIT

TEKSTİL TURİZM ORGANİZASYON
GIDA İNŞAAT SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

“HAYAL EDİN BİZ YAPALIM”

ALO KOSTÜM HATTI

0216. 379 70 79

Arayın!

**Kostümünüz en kısa zamanda
elinizde olsun.**

**Kostüm kiralamada
tartışmasız lider kuruluş**

The President Hotel

ISTANBUL

**A window that opens out to the world
from the historic city of Istanbul**

A breathtaking view
of Marmara Sea
framed with minarets,
bellfries and domes..

English Pub
with its special atmosphere

Pool Bar
with a marvelous view,
indoor pool, sundeck terrace
and panoramic terrace bar.

Ocakbaşı Restaurant
where you can taste the
best of Turkish and
International cuisine

**Pool, Golden Horn,
Bosphorus, Garden**
Meeting rooms of
30-500 persons

Marmara Ballroom
for special events...

204 modern rooms
with 8 suites

Tiyatro Caddesi No: 25 Beyazıt 34490 İstanbul / TURKEY
Tel: (90-212) 516 69 80 (20 lines) Fax: (90-212) 516 69 98 Reservations fax: (90-212) 516 69 99

<http://www.thepresidenthotel.com> - e-mail: sales@thepresidenthotel.com

EKOL®

DIAMOND

Takıda Zevkli Seçim

KAMEROĞLU A.Ş.

GOLD & JEWELLERY

Merkez

Aynacılar Cad. No:4 Kapalıçarşı - İSTANBUL

Tel.: (0212) 513 43 64 - 513 43 65 - 513 56 62 • Faks: (0212) 522 70 32